

Evaluatie 'Schades op en rond scholen' Apeldoorn

Amsterdam, 9 februari 2004

Carolien van den Handel
Harm Jan Korthals Altes
Nicole Smits

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Opdracht	3
1.2	Het project 'Schades op en rond scholen'	3
1.3	Onderzoeksopzet	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Interviews schoolhoofden	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Directe effecten: uitvoering van geadviseerde maatregelen	8
2.3	Indirecte effecten	16
2.4	Ondersteunende producten	17
2.5	Beoordeling en vervolg	17
2.6	Samenvatting	19
3	Interviews sleutelpersonen	21
3.1	Inleiding	21
3.2	Directe effecten: uitvoering van geadviseerde maatregelen	21
3.3	Indirecte effecten	24
3.4	Ondersteunende producten	25
3.5	Beoordeling en vervolg	25
3.6	Samenvatting	27
4	Cijfermateriaal	29
4.1	Inleiding	29
4.2	Glasschades	29
4.3	Verzekeringscijfers	31
4.4	Politie cijfers	34
4.5	Samenvatting	36
5	Conclusies en aanbevelingen	37
5.1	Onderzoeksvraag	37
5.2	Conclusies	37
5.3	Aanbevelingen	38
	Bijlagen	
Bijlage 1	Respondenten	42
Bijlage 2	Verantwoording steekproeftrekking	43
Bijlage 3	Overzicht geadviseerde maatregelen	50
Bijlage 4	Aantal glasschades per school (bron: Glascombinatie Nederland)	53
Bijlage 5	Verloop van het aantal mutaties per type incident (bron: politie cijfers)	59
Bijlage 6	Verloop van het aantal mutaties per school (bron: politie cijfers)	62

1 Inleiding

1.1 Opdracht

In 2000 is in Apeldoorn het project 'Schade op en rond scholen' van start gegaan.

In een periode van twee jaar (mei 2000 – mei 2002) zijn alle Apeldoornse scholen, met uitzondering van locaties voor beroepsonderwijs / ROC¹, geschouwd met het doel vandalismeschades terug te dringen en tot verbeteringen van de veiligheid te komen. De schouwen werden uitgevoerd door een team bestaande uit gemeente, politie en Glascombinatie Nederland, soms in gezelschap van Willis Risk Management (verzekeraar). Volgend op de schouw is voor alle scholen afzonderlijk een advies opgesteld, waarmee de verschillende partijen aan de slag konden voor het treffen van maatregelen. Behalve voor de schooldirecties en/of -besturen is ook voor gemeentelijke diensten en Glascombinatie Nederland een belangrijke rol weggelegd voor de uitvoering van de maatregelen.

In augustus 2003, verleende de coördinator Integrale Veiligheid van de gemeente Apeldoorn aan DSP-groep de opdracht tot het uitvoeren van een evaluatie van dit project 'schades op en rond scholen' in Apeldoorn. De centrale vraag waarop de evaluatie antwoord moest geven was: *wat heeft het project 'Schades op en rond scholen' teweeggebracht?*

Deze vraag heeft betrekking op zowel de preventie-activiteiten die als gevolg van het project zijn ondernomen als op het effect van deze activiteiten op het aantal schades en incidenten. Bij de preventie-activiteiten die in het kader van het project zijn ondernomen is een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte effecten. Bij de directe effecten gaat het om de concrete maatregelen die zijn uitgevoerd; met de indirecte effecten worden de meer procesmatige gevolgen bedoeld, zoals beleidsaanpassingen, budgetreserveringen, veranderingen in de samenwerking e.d. De directe effecten zijn zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin onderzocht. Onderdeel van de opdracht was ook om aan de hand van de uitkomsten aanbevelingen voor de toekomst te formuleren.

1.2 Het project 'Schades op en rond scholen'

Het project is begin 2000 gestart naar aanleiding van hoge vandalismeschades op scholen. De eerste pilot is gehouden in zuidwest en dankzij een impuls vanuit de eenmalige intensiveringbijdrage 'Jeugd en veiligheid' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is het uitgegroeid tot een omvangrijk project waarin alle basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs van alle signatures zijn betrokken.

In 2000 is begonnen met de uitvoering van de eerste schouwen in zuidwest Apeldoorn. De schouwen zijn per stadsdeel uitgevoerd. Na zuidwest kwamen achtereenvolgens zuidoost, noordwest en centrum aan de beurt en tot slot noordoost en de dorpen.

Ook is in het kader van het project een aantal instrumenten ontwikkeld: de Checklist veilige school (waarop tips staan voor veiligheid in vakantieperiodes), een kaart met belangrijke telefoonnummers, de Veiligheidshandleiding

Noot 1 Uitzondering is het gebouw van Helicon (MBO): deze is wel geschouwd.

Scholen Apeldoorn en de aangiftekassette. De methode 'Veiligheid op de basisschool, werken aan een school zonder ongelukken' van Stichting Consument en Veiligheid is in samenwerking met de gemeente aan de basisscholen aangeboden.

Voor het project is een projectgroep in het leven geroepen waarvan, behalve enkele gemeentelijke afdelingen (Onderwijs, Bouwmanagement, buro Wijk-serviceteams, Wijkontwikkeling en Veiligheid, Recht en Burgerzaken), ook Accres, Glascombinatie Nederland, de politie, bureau Halt, Wisselwerk, Felua en stichting Wijkwerk deel uitmaakten. De samenstelling van de projectgroep is in de loop van de tijd veranderd. De brandweer heeft niet geparticipeerd, maar volgt inmiddels wel een eigen traject op alle scholen om een inhaalslag ten aanzien van gebruiksvergunningen te maken.

Doel van het project was in de eerste plaats om de schades op en rond scholen door vandalisme te verminderen. Subdoelstelling was de veiligheid op scholen te verhogen en scholen en hun omgeving daar meer bij te betrekken. De schouwen, 97 in totaal, zijn uitgevoerd door vertegenwoordigers van de afdeling Veiligheid en Recht van de gemeente, politie Noord en Oost Gelderland en Glascombinatie Nederland en Willis Risk Management.

De uitvoering van de geadviseerde maatregelen is nog niet voltooid (zie ook §2.1). In december 2003 heeft de gemeenteraad het nieuwe onderwijshuisvestingsprogramma vastgesteld, waarbij behalve brandvereisten ook andere veiligheidsaspecten gedekt kunnen worden. De realisatie van de adviezen kan in 2004 dan ook vervolgd worden.

Op het moment van deze evaluatie is nog niet duidelijk of er een vervolg op het project komt. Tijdens de interviews is de respondenten naar hun mening hierover gevraagd.

1.3 Onderzoeksopzet

De evaluatie is uitgevoerd door het houden van interviews met schoolhoofden van een selectie van 15 scholen en met enkele sleutelpersonen die in het project een belangrijke rol spelen. Daarnaast zijn cijfers over schades en incidenten opgevraagd bij de verzekeringsafdeling van de gemeente, bij Glascombinatie Nederland en bij de politie. Het betreft cijfers over de situatie op de 15 geselecteerde scholen vóór en na de schouw en de uitvoering van maatregelen.

De werkzaamheden zijn gestart met een bijeenkomst van de voorbereidingsgroep, waarvan beleidsadviseurs van veiligheid en onderwijshuisvesting (beide gemeente Apeldoorn) en de preventiecoördinator van de politie deel uitmaakten. Bij deze bijeenkomst waren twee adviseurs van DSP-groep. In overleg is besloten de begeleidingsgroep uit te breiden met de medewerker verzekeringen van de gemeente Apeldoorn, Glascombinatie Nederland en stichting Wisselwerk.

Voor deze bijeenkomst had DSP-groep een startdocument opgesteld, waarin een voorstel voor de steekproef, een uitgewerkt werkplan, een voorstel voor de keuze van sleutelpersonen en enkele organisatorische punten ter bespreking werden voorgelegd.

Voor de selectie van de scholen die in het onderzoek betrokken zouden worden is een selecte steekproef van 15 scholen uit het totale aantal geschouwde scholen getrokken. In overleg met de opdrachtgever waren hiervoor de volgende criteria gehanteerd: vestiging binnen de stad Apeldoorn en in de

binnen de gemeente Apeldoorn liggende dorpen, spreiding over de 4 stadsdelen² in Apeldoorn, schouwdatum, evenredige vertegenwoordiging van voortgezet en basisonderwijs, van openbaar en bijzonder onderwijs, en van speciaal en niet-speciaal onderwijs.

Gezien de geringe omvang van de steekproef en het grote aantal criteria betekent dit dat op grond van de onderzoeksbevindingen op deze scholen geen uitspraken over alle Apeldoornse scholen gedaan kan worden. De resultaten zijn dus uniek, maar geven wel een goede indicatie van de ontwikkelingen die op de scholen gaande zijn op het terrein van de veiligheid.

Bij de bespreking van het steekproefvoorstel van DSP-groep bleek dat de steekproef niet uit het volledige aantal geschouwde scholen was getrokken. Ook leverde het voorstel de behoefte op in een enkel geval een geselecteerde school alsnog door een ander te vervangen. De verantwoording van de uiteindelijke steekproeftrekking en de definitieve selectie van de 15 scholen is in bijlage 2 opgenomen. In bijlage 1 staat welke personen namens de scholen zijn geïnterviewd.

Voorts is in deze startbijeenkomst een beslissing genomen over de te interviewen sleutelpersonen. Er zijn gesprekken gevoerd met 8 personen die in het project 'Schades op en rond scholen' een belangrijke rol hebben vervuld of nog vervullen. Het gaat om vertegenwoordigers van de gemeente, Glascombinatie Nederland, scholen, een wijkcoördinator, politie en Felua. De lijst met geïnterviewde sleutelpersonen is in bijlage 1 opgenomen.

Voor de interviews zijn gestructureerde vragenlijsten opgesteld. Deze vragenlijsten zijn vooraf aan de opdrachtgever en de begeleidingsgroep voorgelegd. Alle interviews zijn in de maand november 2003 uitgevoerd. Hoewel in de offerte werd gesproken van telefonische interviews is op verzoek van de opdrachtgever toch een deel van de interviews met de schoolhoofden op locatie afgenomen. De gesprekken met de sleutelpersonen zijn merendeels face to face uitgevoerd.

Half januari 2004 zijn de hoofdstukken 1, 2 en 3 aan de begeleidingsgroep toegestuurd om hen te informeren over de voortgang van het onderzoek en voor eventueel commentaar. De reacties zijn verwerkt en het totale concept-rapport is op 30 januari 2004 in een bijeenkomst van de begeleidingsgroep besproken. In het voorliggende rapport is al het daar besprokene verwerkt.

1.4 Leeswijzer

De rapportage is opgebouwd op grond van de gehanteerde onderzoeksmethoden. Dat betekent dat in hoofdstuk 2 wordt beschreven welke resultaten de interviews met de schoolhoofden hebben opgeleverd. Hoofdstuk 3 gaat over de resultaten uit de interviews met de sleutelpersonen. In hoofdstuk 4 staat de informatie die de analyse van het cijfermateriaal van de politie, de verzekeraar en Glascombinatie Nederland heeft opgeleverd.

Al deze bronnen worden in het afsluitende hoofdstuk met elkaar in verband gebracht, hetgeen resulteert in conclusies en aanbevelingen.

Noot 2 Binnen de gemeente wordt meestal van vijf stadsdelen uitgegaan, maar in dit onderzoek is aangesloten bij een indeling in vier stadsdelen.

2 Interviews schoolhoofden

2.1 Inleiding

Met de vijftien schoolhoofden van de scholen uit onze steekproef zijn gesprekken gevoerd om inzicht te krijgen in de directe en de indirecte effecten van het project op hun scholen. Daarbij werd het volgende onderscheid gehanteerd:

Directe effecten, in termen van ondernomen activiteiten, zijn de maatregelen die door de school zelf of door anderen zijn genomen als direct vervolg op de schouw en het schouwverslag, bijvoorbeeld het registreren van waardevolle goederen en het consequent aangeven van incidenten, maar ook het (laten) plaatsen van een hekwerk of het verbeteren van de verlichting.

Indirecte effecten, in termen van ondernomen activiteiten, zijn spin-off effecten van het project, bijvoorbeeld: meer aandacht voor veiligheid in nieuwbouw en verbouwsituaties, inbedding van veiligheid in regulier beleid (bijvoorbeeld groenonderhoud), specifieke acties en programma's die zijn ingericht voor veiligheid (bijvoorbeeld ophoging onderhoudsbudgetten, extra geld voor hekken en verlichting), verbetering van de samenwerking etc.

In dit hoofdstuk gaat het om de directe en indirecte effecten die in de vijftien interviews met de schoolhoofden zijn onderzocht. In het volgende hoofdstuk komen de directe en indirecte effecten aan bod die in de interviews met sleutelpersonen zijn gebleken.

Hierna (§2.2) wordt eerst ingegaan op de directe effecten: beschreven wordt in hoeverre de geadviseerde maatregelen bij de vijftien scholen in onze steekproef zijn uitgevoerd. Voor een goed begrip van de onderzoeksresultaten hieronder eerst een korte beschrijving van de manier waarop de uitvoering ter hand is genomen. Daarna worden ook een aantal andere projecten besproken die liepen/lopen en van invloed zijn (geweest) op de veiligheid in en om de school.

Stand van zaken uitvoering

De maatregelen kunnen wat betreft de uitvoering in vier groepen verdeeld worden:

- 'groene' maatregel door de gemeente/Felua-groep en stichting Wijkwerk;
- 'grijze' maatregelen door de gemeente;
- maatregelen door de scholen/besturen zelf;
- maatregelen ter beperking van glasschade.

Tijdens de schouwen is geconstateerd dat zeer veel scholen en schoolterreinen niet goed zichtbaar zijn vanuit de openbare ruimte door het vele hoge groen. De gemeente heeft Felua-groep³, in samenwerking met stichting Wijkwerk, dan ook gevraagd om eenmalig al het groen rondom alle scholen, zowel basis als voorgezet, op veiligheidsniveau te brengen. Dit valt onder de eerste bullet.

Ten aanzien van de 'grijze maatregelen' (de tweede bullet) is de afdeling Bouwmanagement na de schouwen alle basisscholen langsgegaan om de

Noot 3 De Felua-groep richt zich in de regio Apeldoorn, Epe en Heerde op een duurzame (re)integratie van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Binnen het project 'Schades op en rond scholen' heeft de Felua-groep de uitvoering van een deel van de 'groene' maatregel voor zijn rekening genomen.

exacte uit te voeren maatregelen vast te stellen. Onder 'grijze' maatregelen vallen: ophangen van verbodsbordjes, hekwerken plaatsen (om het schoolterrein en/of om de fietsenstalling), buitenverlichting of opklimbeperkende voorzieningen aanbrengen en soms ook het maken van een compartiment in de bestaande bebouwing of een aparte berging voor containers. De grijze maatregelen op de scholen in Ughelen en Zuid (in ons onderzoek heet dat gebied zuidwest) zijn allemaal uitgevoerd⁴. Ook alle andere basisscholen zijn door de afdeling Bouwmanagement van de gemeente geïnventariseerd en de plannen van aanpak liggen klaar. Zodra budget beschikbaar komt zal de uitvoering in de rest van de stad en in de dorpen van start gaan.

De VO scholen laten de geadviseerde maatregelen in principe zelf uitvoeren. Twee van de drie VO scholen in de steekproef zijn niet door Bouwmanagement bezocht, maar zij hebben van de gemeente wel een bijdrage in de kosten gekregen. Alleen op de hoofdlocatie van Sprengeloo (het Christelijk Lyceum) heeft de gemeente zelf 'grijze' maatregelen uitgevoerd. Dit gebeurde op verzoek van de school.

Voor sommige basisscholen buiten zuidwest is een uitzondering gemaakt. Binnen onze steekproef zijn op twee basisscholen buiten zuidwest de maatregelen al geheel of grotendeels uitgevoerd. Voor de Hertog van Gelreschool zijn de maatregelen direct in de nieuwbouw meegenomen. Bij 't Schrijvertje bleek een hekwerk na het snoeien van het groen noodzakelijk te zijn om de kinderen op het plein te houden. Ook de andere maatregelen zijn hier zo goed als uitgevoerd. Bij De Korenaar is de uitbreiding recent van start gegaan en ook daar zullen de maatregelen, net zoals bij de Hertog van Gelreschool, in de nieuwbouwplannen verwerkt worden.

Als derde is er ook een groot aantal maatregelen geadviseerd die door de scholen of de besturen (zowel basis als VO) zelf uitgevoerd moe(s)ten worden.

Tenslotte is de vierde groep maatregelen het werk van Glascombinatie Nederland. Vóór het project werd bij schade hetzelfde glas teruggeplaatst als was gesneuveld. Direct na aanvang van het project is in de projectgroep besloten dat Glascombinatie alleen nog 'goed' herstelt in Apeldoorn: als een ruit sneuvelt wordt glas teruggeplaatst dat voldoet aan de eisen die volgens de NEN norm 3569 aan die ruit gesteld worden. Overigens betekent dit niet dat iedere gesneuvelde ruit wordt vervangen door veiligheidsbeglazing: zo ver gaat de NEN norm niet.

Deze indeling in vier groepen van maatregelen wordt in §2.2 gebruikt om de geadviseerde maatregelen te ordenen.

Andere projecten van belang

Verder is het belangrijk, vóórdat we de uitkomsten van de interviews met de schoolhoofden presenteren, te weten dat het project 'Schades op en rond scholen' niet de enige stimulans is geweest om de veiligheid in en rond de scholen te vergroten. Hierdoor is het bij sommige maatregelen moeilijk te bepalen of de maatregelen naar aanleiding van het project zijn uitgevoerd. Bij de volgende typen maatregelen hebben ook andere projecten gedraaid.

- 'Verbeteren van de alarmering en verankeren en etsen van computerapparatuur'

Het Ministerie van OC&W heeft in 2000, 2001 en 2002 subsidie verstrekt voor ict-projecten in het onderwijs. Het resultaat is dat op veel scholen nieuwe computers zijn gekomen. Ook is er een nieuwe NEN norm gekomen voor de beveiliging van schoolgebouwen. Resultaat is, dat de

Noot 4 Overigens betekent dit niet dat alle adviezen ten aanzien van de grijze maatregelen zijn uitgevoerd. Er kunnen redenen zijn dat van het advies is afgeweken.

beveiliging in de scholen op peil gebracht moest worden. De gemeente ondersteunt de basisscholen financieel om dat te doen. Toen die computers kwamen heeft in ieder geval het bestuur van de openbare basisscholen meteen de alarmering op niveau gebracht. Of andere besturen dat ook gedaan hebben is niet bekend.

- 'Beglazing'

In de Arbo-regelgeving is bepaald dat op bepaalde plaatsen veiligheidsbeglazing toegepast moet worden. Op sommige scholen zijn en worden ruiten vervangen om daaraan te voldoen. Glascombinatie Nederland plaatst echter naar aanleiding van het project 'Schades op en rond scholen' ook veiligheidsbeglazing. Deze twee lijnen worden niet door alle respondenten onderscheiden.

2.2 Directe effecten: uitvoering van geadviseerde maatregelen

In de adviezen die de vijftien scholen uit onze steekproef hebben ontvangen komen regelmatig dezelfde maatregelen terug. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van alle maatregelen die zijn geadviseerd. Per maatregel en per school is vervolgens aangegeven of de maatregel is geadviseerd en zo ja: in hoeverre die is uitgevoerd. Hierna worden de uitkomsten van de analyse gepresenteerd. de verschillende maatregelen zijn in vijf groepen verdeeld (voor de eerste vier: zie §2.1):

- 'groene' maatregel door de gemeente/Felua-groep en stichting Wijkwerk;
- 'grijze' maatregelen door de gemeente;
- maatregelen door de scholen/besturen zelf;
- maatregelen ter beperking van glasschade;
- overige maatregelen.

Nadrukkelijk hebben de onderzoeksresultaten in dit hoofdstuk alleen betrekking op de vijftien scholen uit onze steekproef.

In §2.2.6 komt aan bod hoe de schoolhoofden de effectiviteit van de maatregelen inschatten en welke problemen nog niet zijn opgelost.

2.2.1 Groene maatregel door gemeente/Felua-groep en stichting Wijkwerk

Alle scholen in onze steekproef hebben het advies gekregen hun groenvoorziening rondom op veiligheidsniveau te brengen en te houden. De eenmalige snoeiactie door Felua en stichting Wijkwerk is bij bijna alle scholen uitgevoerd. Drie schoolhoofden kunnen zich het bezoek niet herinneren. Over het algemeen houden de scholen zelf het groen bij en de scholen gaven de indruk dat dat wel naar wens verloopt. Slechts één school gaf aan het belangrijk te vinden dat de gemeente een vervolg geeft aan de eenmalige snoeiactie. In de interviews met de sleutelpersonen (zie hoofdstuk 3) kwam veel sterker naar voren dat het een probleem is dat de gemeente nog geen plan heeft voor het groenbeheer in de toekomst.

2.2.2 Grijze maatregelen door gemeente⁵

Verbodsbordjes

Twaalf scholen hebben het advies gekregen op het schoolterrein bordjes met 'verboden toegang' te (laten) plaatsen. Bij vier is dat gebeurd, bij één hingen

Noot 5 Let op: bij VO scholen loopt de uitvoering en financiering van de 'grijze' maatregelen anders dan bij basisscholen: zie §2.1, onder 'stand van zaken uitvoering'.

ze al⁶ en bij een ander wordt dat binnenkort gedaan, tegelijk met het plaatsen van het hek.

Op vijf scholen hangen ze nog niet, maar zijn ze wel welkom. De enige VO school die het advies heeft gekregen bordjes op te hangen is er nog niet aan toegekomen. Eén van de basisscholen geeft als reden dat de politie geen medewerking heeft verleend.

Eén school is tegen het plaatsen van bordjes, omdat het schoolterrein een belangrijke functie voor de buurt heeft.

Hekwerk schoolterrein

Het advies om een hekwerk rondom het schoolterrein (of een gedeelte daarvan) te plaatsen is acht keer gegeven. Bij zeven scholen is het inmiddels gerealiseerd. Eén van de scholen ligt in de Maten en heeft al een hekwerk gekregen, terwijl dat deel van de stad nog niet aan de beurt is geweest bij de uitvoering van 'grijze' maatregelen door de gemeente. Waarschijnlijk kan dat verklaard worden uit het feit dat deze directeur vóór het project al een aanvraag voor een hekwerk had ingediend. De respondent vermoedt dat de goedkeuring van die aanvraag door het project is versneld. Bij de andere basisscholen zijn alle 'grijze' maatregelen al uitgevoerd en het hek hoort daar ook bij.

Bij één VO school zijn de 'grijze' maatregelen (inclusief het hek) al uitgevoerd, bij een andere VO school heeft de afdeling Bouwmanagement het hek niet geplaatst, maar is de maatregel wel samen met de gemeente gefinancierd.

De directeur van de enige school (een basisschool) waar het hekwerk nog niet is geplaatst denkt, dat dat misschien door de verbouwing nog niet is gedaan, maar hij verwacht dat het nog wel komt.

Eén VO school kreeg het advies het hekwerk om de school te repareren en één basisschool kreeg het advies het hek om de fietsenstalling te repareren. Beide scholen hebben dat gedaan.

Fietsenstalling

Voor acht scholen is geadviseerd de fietsenstalling afsluitbaar te maken en vier daarvan geven aan dat niet wenselijk of noodzakelijk te achten. De reden is dat er ofwel nooit iets gebeurt, ofwel dat het fietsenhok als de meest veilige plaats wordt beschouwd om te hangen: liever daar dan ergens anders. Bij de VO school is de fietsenstalling al enige tijd afsluitbaar en bij een basisschool wordt er op het moment van het interview de laatste hand aan gelegd. Twee scholen wachten nog op uitvoering, hetgeen klopt met de gemeentelijke planning van de 'grijze' werkzaamheden.

Drie maal is geadviseerd verlichting in de fietsenstalling te maken of te verbeteren. Bij één school is dat gebeurd, één school (waarbij de gemeente nog lang zal komen voor de grijze maatregelen) wacht nog op uitvoering en bij de derde was al verlichting aanwezig. Waarom het advies bij deze laatste school toch is gegeven is niet bekend.

Buitenverlichting

Op nagenoeg alle scholen (14, waarvan 2 VO) moest de buitenverlichting verbeterd worden. Deze maatregel is in vijf gevallen niet uitgevoerd: vier

Noot 6 Op sommige scholen hingen al verbodsbordjes, maar met een tekst die aangeeft dat het voor iedereen verboden toegang is. Tegenwoordig worden bordjes gebruikt met een tekst die aangeeft dat de toegang voor kinderen tot een bepaalde leeftijd wel is toegestaan. Om die reden hebben sommige scholen die al bordjes hadden hangen het advies gekregen de bordjes door nieuwe te vervangen.

scholen wachten nog op uitvoering, op de andere school zijn de 'grijze' maatregelen al uitgevoerd maar vond de school extra verlichting niet nodig. Op negen scholen is de buitenverlichting verbeterd. Op één school is de verlichting wel verbeterd, maar in wat mindere mate dan werd geadviseerd: dat werd overdreven geacht. De gemeente is op vier van de negen al langs geweest om de grijze maatregelen uit te voeren en in één geval is de buitenverlichting tegelijk met de verbouwing verbeterd. Twee basisscholen en de twee VO scholen hebben de verlichting zonder hulp van de gemeente verbeterd. Om welke reden deze vier dat hebben gedaan is niet bekend.

Opklimbeperkende maatregelen

Van de elf scholen die het advies hebben gekregen om maatregelen tegen het klimmen op lage dakgedeelten te treffen geven de meeste aan dat dat is gebeurd. De gemeente is echter nog bij niet al deze scholen langs geweest om de maatregel uit te voeren. Mogelijk zijn ook bevestigende antwoorden gegeven als in het verleden al voorzieningen zijn getroffen óf hebben de scholen/besturen zelf maatregelen uitgevoerd.

Twee scholen zien duidelijk effect van de maatregelen. De scherpe punten zijn echter niet zaligmakend: soms worden ze vernield of ze houden het op het dak klimmen toch niet volledig tegen.

Twee scholen vinden deze maatregelen niet wenselijk. Reden is dat de school er niet als een vesting uit mag gaan zien. Ook een vreselijk ongeluk dat in het verleden is gebeurd en verband hield met opklimbeperkende maatregelen heeft hiermee te maken.

Op één school is niet alleen het advies gegeven om opklimbeperkende voorzieningen aan te brengen, maar ook om de hemelwaterafvoeren te vervangen door metalen en bij voorkeur vierkante regenpijpen. Dit is niet gebeurd, volgens de directeur van de school omdat niet duidelijk is wie verantwoordelijk is voor het vervangen van de hemelwaterafvoeren. Bij navraag bleek ook binnen de gemeente onduidelijkheid te bestaan over wie hiervoor verantwoordelijk is.

2.2.3 Maatregelen door de scholen/besturen zelf

Aangiftediskette

De aangiftediskette, die de politie bij alle geschouwde scholen heeft achtergelaten, is over het algemeen goed ontvangen bij de scholen. De meeste (10) werken ermee. Een aantal (3) heeft hem nog niet nodig gehad. In twee gevallen wordt de diskette niet gebruikt, omdat de disk niet werkte en in het andere geval omdat men aan de 'ouderwetse' manier (het oude aangifteformulier) gewend is.

De scholen die de diskette gebruiken beoordelen hem positief. Eén keer is een suggestie ter verbetering gedaan: het zou praktischer zijn wanneer de aangiften per mail verstuurd konden worden. De politie heeft laten weten dat dat vanaf juni 2004 mogelijk zal zijn.

Hekwerk afsluiten

Vier scholen hadden al een goed hekwerk om het terrein heen staan en aan hen is geadviseerd het buiten schooltijden ook daadwerkelijk goed af te sluiten. Dat gebeurt in principe op al deze scholen ook. Tenminste de helft deed dat overigens ook al vóór de schouw. Twee scholen gaven aan dat het sluiten van het hek niet altijd lukt. In het ene geval komt dat doordat delen van de school buiten schooltijden aan verenigingen worden verhuurd. In het andere geval doordat niet alle werknemers van de school de sleutel van het hek hebben en er dus geen garantie is dat de laatst aanwezige het hek ook kan afsluiten.

Binnenverlichting

Van de 14 scholen, die het advies hebben gekregen om binnen de school op strategische plaatsen licht te laten branden, doen verreweg de meeste dat ook. Eén school is daar naar aanleiding van het project toe over gegaan. Op de meeste andere scholen heeft het project niet tot verandering geleid. Het kan zijn dat de verlichting daar al naar behoren was: tijdens de schouw is hierop niet gecontroleerd. De regels ten aanzien van noodverlichting voor brandveiligheid hebben bijgedragen aan betere binnenverlichting: op ten minste vijf scholen zijn de brandveiligheidsvoorschriften reden geweest voor de betere verlichting. Slechts één school verwacht dat de binnenverlichting nog verbeterd zal worden.

Alarm

In totaal 13 scholen hebben het advies gekregen om het alarmsysteem uit te breiden tot alle lokalen en ruimten en 12 scholen is geadviseerd optische signalering aan de buitengevel aan te brengen.

Bij de VO scholen zijn alle adviezen ten aanzien van de alarminstallatie opgevolgd.

De basisscholen laten een wisselend beeld zien. Op sommige scholen zijn de geadviseerde maatregelen uitgevoerd, op andere niet. Het wel of niet uitvoeren hangt niet systematisch samen met het type school of met het feit dat de 'grijze' maatregelen in zuidwest al zijn uitgevoerd en elders nog niet. Uit de interviews met de scholen en met sleutelpersonen blijkt, dat het verbeteren van de alarmering niet direct aan het project is toe te schrijven. Twee andere redenen zijn doorslaggevend geweest. Enerzijds heeft het ministerie van OC&W een subsidie verstrekt om op alle scholen voldoende computers aanwezig te laten zijn. Toen die computers kwamen heeft in ieder geval het bestuur van de openbare basisscholen meteen de alarmering op niveau gebracht. Of andere besturen dat ook gedaan hebben is niet bekend. Daarnaast heeft de nieuwe NEN norm voor alarminstallaties (die verplicht wordt gesteld door de verzekeraars) de scholen ertoe aangezet hun alarmen te verbeteren.

De twee scholen waar een optische signalering is aangebracht zijn PCBO scholen. De twee scholen waar deze maatregel niet wenselijk wordt geacht (omdat het alarm genoeg herrie maakt of omdat de lamp moeilijk in het nieuwe systeem is in te passen) zijn openbare scholen. In hoeverre dit met beleid van het bestuur te maken heeft, is niet duidelijk.

Twee van de drie VO scholen zijn geadviseerd de al aanwezige videobewaking in en om de school uit te breiden en te verbeteren. Dat is gerealiseerd, met medefinanciering door de gemeente en de scholen zijn tevreden over de effectiviteit.

Containers en afvalbakken⁷

Veel scholen (13) hebben het advies gekregen containers inpandig of achter een hekwerk op te slaan of ze anders te verankeren en af te sluiten. Zeven daarvan voldoen inmiddels.

Van de zes scholen die (nog) niet voldoen, bleek het op een VO school niet mogelijk te zijn containers af te sluiten of inpandig te stallen, omdat Circulus (de 'vuilnismen') ze dan niet zelfstandig kan legen. Vreemd genoeg staan ze

Noot 7 Het advies om containers inpandig of achter een hek op te slaan of ze anders te verankeren en af te sluiten kan zowel door de gemeente uitgevoerd worden (als bijvoorbeeld een hek wordt geplaatst) als door de school/het bestuur zelf (als bijvoorbeeld afsluitbare containers worden aangeschaft). Doordat het advies ten aanzien van de veiligheid van afvalbakken puur door de school/het bestuur zelf uitgevoerd dient te worden, is ervoor gekozen dit cluster onder de paragraaf van de scholen/besturen te plaatsen.

bij een andere VO school wel afgesloten achter een hek. Een ander opvallend punt is dat op een school de container alleen afsluitbaar is (niet verankerd of inpandig), terwijl al wel alle 'grijze' maatregelen zijn uitgevoerd. De andere vier scholen die (nog) niet aan deze aanbeveling voldoen, komen nog in aanmerking voor de uitvoering van 'grijze' maatregelen door de gemeente.

Meer dan de helft van de 9 scholen die het advies hebben gekregen afvalbakken na schooltijd te legen en zoveel mogelijk te verwijderen geven aan dat dat al het geval is. Bij één school is dit advies in de nieuwbouwplannen meegenomen. Bij een andere school is juist tegen het advies in gehandeld: de ouders hebben de school nieuwe vaste afvalbakken geschonken, zodat het niet meer nodig is bij iedere pauze de bakken buiten te zetten en weer binnen te halen. Een andere school gaf aan het beter te vinden afvalbakken niet te verwijderen, omdat hangjongeren dan hun afval op de grond gooien.

Computers verankeren en etsen

Het advies om computerapparatuur te verankeren en te etsen is vaak gegeven (13 keer) en over het algemeen is het ook goed opgevolgd. Slechts op één school moeten maatregelen nog worden uitgevoerd. Op vijf scholen is, meestal in overleg met het bestuur, voor één van beide typen maatregelen gekozen: dus verankeren óf etsen.

Op één school (een VO) is niet de apparatuur maar het lokaal waarin ze staan extra goed bouwkundig en elektronisch beveiligd. Bij de twee andere VO scholen zijn de computers wel verankerd en geëtsd en één daarvan heeft expliciet vermeld dat die voorzieningen naar aanleiding van het project zijn getroffen.

De uitvoering van deze maatregel kan bij de meeste basisscholen niet aan het project worden toegeschreven. Meestal is de apparatuur door het bestuur extra beveiligd op het moment dat met subsidie van het ministerie van OC&W nieuwe computers werden aangeschaft.

Dure artikelen

Van de vier adviezen die alle scholen ten aanzien van dure artikelen hebben gekregen (uit zicht plaatsen, registreren, opbergen in kast of kluis en markeren) is het uit het zicht zetten de meest populaire. Twee derde doet dit, waarvan het merendeel het al gewoon was vóór het project. Bij een VO school heeft het advies ertoe bijgedragen dat het computerlokaal aan de binnenkant van het gebouw kwam te liggen.

Overigens vermoeden we dat het begrip 'uit het zicht' ruim wordt geïnterpreteerd. Een school antwoordde bijvoorbeeld dat dure artikelen uit het zicht worden gezet, terwijl de gordijnen voor de ramen van het computerlokaal op de begane grond (met weliswaar redelijk hoge kozijnen) niet worden dicht gedaan.

Het is bij de meeste scholen niet gebruikelijk om dure spullen in een kast of kluis op te bergen. Slechts vier doen dat trouw. Ook het markeren van dure spullen anders dan computers is niet altijd gebruikelijk: acht scholen markeren spullen, drie daarvan alleen computers. Een derde van de scholen in de steekproef registreert dure spullen, geen enkele school gebruikt daarvoor de diskette die in het kader van het project door de politie is verstrekt.

Toegankelijkheid schoolgebouw

Het advies om ongemerkte toegankelijkheid tijdens schooltijden te voorkomen, dat 12 keer is gegeven, heeft niet geleid tot fysieke maatregelen. Het afsluiten van de deur(en) gebeurt maar op één school. De meeste andere vinden het ofwel niet praktisch om mensen aan te laten bellen (het beantwoorden van de bel kost veel tijd) ofwel past het niet binnen de filosofie van de school. Meestal vinden de respondenten dat het personeel voldoende

goed in de gaten houdt wie binnenkomt. De drie VO scholen hebben speciaal personeelsleden bij en in de buurt van de ingang die toezicht houden op wie in en uit gaat.

Een basisschool had ervaren dat de omvorming tot een brede school betekent dat het moeilijker wordt in de gaten te houden wie onbevoegd binnenkomt.

Sleutelbeheer

Het advies om het sleutelbeheer goed te regelen heeft op één school een extra impuls gegeven: het voornemen om het sleutelbeheer te verbeteren bestond al, maar door het advies is het weer even extra onder de aandacht gebracht. Bij de elf andere scholen heeft dit advies geen verandering met zich meegebracht, in de meeste gevallen omdat het sleutelbeheer al goed geregeld was. In een enkel geval zijn wijzigingen in het sleutelbeheer aangebracht, maar niet naar aanleiding van dit project.

Toezicht vakanties

Alle scholen hebben het advies gekregen om op tijden dat de school niet gebruikt wordt (en zeker in vakantieperioden) omwonenden, ouders en leerkrachten te vragen een oogje in het zeil te houden. Op de meeste scholen heeft dit geen verandering teweeggebracht en zijn er al jaren één of enkele oplettende burens die de school in de gaten houden. Meestal gaat het vanzelf, sommige scholen werken actief aan hun goede contacten met de buurt, bijvoorbeeld door af en toe een bloemetje te geven. Op tenminste twee scholen worden leerkrachten in de vakantieperioden ingezet om toezicht te houden. Twee scholen gaven aan geen omwonenden in te schakelen. De ene (een basisschool) vindt dat nadrukkelijk een taak van de politie. De andere (een VO school) vindt het niet nodig, omdat de technische beveiliging met alarm en doormelding naar de meldkamer goed is geregeld.

Brievenbus

De aanbeveling om de brievenbus afsluitbaar te maken en rondom brandwerend materiaal toe te passen, met name rond de jaarwisseling, heeft bij geen van de zeven scholen verandering opgeleverd. Op de meeste scholen werd de brievenbus ook in het verleden al met de jaarwisseling afgesloten. Op één school gebeurt het niet, maar daar is het ook geen probleem. Een andere school had in het verleden problemen met vandalisme in/bij de brievenbus en daar is de bus (al vóór het project) afgeschaft en vervangen door een postbus. Op één school is de maatregel nog niet uitgevoerd en wordt overwogen het alsnog te doen.

Brandveiligheid

Alle veertien scholen, die in het advies op het belang van brandveiligheid zijn gewezen, zijn met brandveiligheid bezig of bezig geweest. Sommige hebben al een gebruiksvergunning, andere zijn er nog druk mee bezig. Een openbare school gaf tijdens het interview aan volstrekt geen vertrouwen te hebben in het particuliere bedrijf dat in opdracht van het bestuur (opo) controleert ten aanzien van de gebruiksvergunning. De conciërge (één van de respondenten) is zelf deskundig op het gebied van brandveiligheid en vond de controles zeer onzorgvuldig.

Speeltoestellen

Ook de veiligheid van speeltoestellen krijgt volop aandacht, tenminste op de 11 basisscholen die dit advies hebben gekregen, want op de VO scholen zijn speeltoestellen niet aanwezig. Het systeem van zelfcontrole en het bijhouden van een logboek is over het algemeen bekend. Opvallend is, dat alle onderzochte PCBO scholen antwoordden dat het bestuur de speeltoestellen perio-

diek controleert of laat controleren. Bij tenminste twee (openbare) scholen zijn veel toestellen afgekeurd.

2.2.4 Maatregel ter beperking van glasschade

Acht van de vijftien scholen hebben het advies gekregen om, daar waar nog niet aanwezig, inbraakwerende- en veiligheidsbeglazing toe te passen. Slechts één directeur gaf aan dat dat geleidelijk gebeurt. Slechts weinig respondenten lijken te weten dat Glascombinatie Nederland sinds het project 'Schades op en rond scholen' bij glasbreuk volgens de NEN 3569 stevigere beglazing plaatst dan daarvoor aanwezig was. De Arbo- en brandweereisen worden wel regelmatig genoemd als argument om andere beglazing aan te brengen.

2.2.5 Overige maatregelen

Incidentele adviezen

Twee adviezen zijn heel specifiek voor één school gegeven. Allereerst het advies om een parkeerverbod rondom de school, op bepaalde tijden van de dag, in te stellen. Dat is inmiddels gebeurd. Op een andere school (VO) zou het volgens de schouwrapportage goed zijn de personeelskamer afsluitbaar te maken, vanwege de daar aanwezige persoonlijke bezittingen. Dit is niet gebeurd, omdat het teveel gedoe zou zijn en omdat er geen waardevolle artikelen zijn.

Extra maatregelen

Op zes van de vijftien scholen zijn extra maatregelen getroffen, aanvullend op de maatregelen die al waren geadviseerd. De maatregelen zijn heel divers. Meerdere keren (drie keer) zijn maatregelen aan ramen of deuren getroffen ter preventie van inbraak, zoals verbeteringen aan hang- en sluitwerk en rolluiken. Aanleiding was doorgaans een inbraak.

Eén schoolgebouw was ten tijde van de schouw nog maar een jaar in gebruik en daardoor was de bestaande veiligheidssituatie moeilijk in te schatten. Na verloop van tijd werden enkele veiligheidsproblemen zichtbaar (klimmen op het dak en vernielingen aan het gebouw) en zijn alsnog maatregelen getroffen. Tijdens de schouw leken bijvoorbeeld het hekwerk rond het terrein, de afsluitbaarheid van de fietsenstalling en de preventie ten aanzien van opklimbaarheid naar behoren, maar later bleken maatregelen ter verbetering toch noodzakelijk. Ook de gevel bleek kwetsbaar voor vandalisme en ook daarvoor zijn alsnog maatregelen getroffen. De maatregelen (en volgens de directeur vooral de broekscheurhaken, het hekwerk rond het terrein en de hekwerkjes en parkeerbanden op het schoolterrein) hebben al geleid tot een afname van schades.

Op één school zijn drie maatregelen uitgevoerd die niet in het advies stonden, maar wel binnen het project passen. Het gaat om het verplaatsen van de papiercontainer, het gedeeltelijk vervangen van het hekwerk en de eenmalige snoeiactie. Hoewel deze maatregelen niet zijn geadviseerd, heeft de school wel kunnen profiteren van de collectieve aanpak.

Tenslotte kort andere maatregelen die al zijn uitgevoerd: het vervangen van hoger groen door gras en het introduceren van beleid voor direct schadeherstel.

Op drie scholen zullen misschien nog de volgende maatregelen worden getroffen: het aanbrengen van een extra camera op een VO school, het plaatsen van kluisjes voor het personeel en opklimbeperkende maatregelen bij een nog te plaatsen brandtrap.

2.2.6 Effectiviteit van de maatregelen

De respondenten is gevraagd wat de belangrijkste problemen waren ten tijde van de schouw, wat de belangrijkste maatregelen zijn die zijn genomen en of de problemen zijn afgenomen. Deze antwoorden geven een indicatie van de effectiviteit van de maatregelen, maar niet meer dan dat.

Per maatregel kunnen respondenten meestal niet het exacte effect aangeven. De mate van effectiviteit kan dan alleen voorzichtig (!) aan het pakket van maatregelen toegeschreven worden. Andere factoren, zoals het moeten voldoen aan de Arbo wetgeving, zijn in dit onderzoek niet meegenomen, dus echte causale relaties kunnen niet gelegd worden.

In onderstaand schema staan de belangrijkste problemen opgesomd die de respondenten ten tijde van de schouw hadden.

Belangrijkste problemen tijdens schouw	Aantal keer genoemd
hangjongeren	6
vandalisme (algemeen)	4
vernietiging beglazing	4
inbraak	3
crossen met brommers	2
opklimmen	2
insluiping in school	1
graffiti	1
brandstichting in containers	1
geen/weinig problemen	5

Een derde van de scholen had ten tijde van de schouw geen of maar weinig problemen. Op scholen waar wel veiligheidsproblemen waren, was in de meeste gevallen overlast door hangjongeren, vandalisme (algemeen) en vernietiging van beglazing.

De scholen zijn bij aanvang van het interview gevraagd om aan te geven wat volgens hen de belangrijkste maatregelen zijn. Verreweg het meest worden het nieuwe of verbeterde hekwerk, het snoeien van het groen en de buitenverlichting genoemd. Slechts één directeur noemde een niet-fysieke maatregel: het betere contact met de wijkagent.

Belangrijkste maatregelen	Aantal keer genoemd
hekwerk	10
groen snoeien	7
buitenverlichting	6
binnenverlichting	2
opklimbeperkende maatregelen	2
camera's	2
merken/vastzetten dure apparatuur	1
beter contact wijkagent	1
beperkte toegankelijkheid van gevel	1
nieuwe fietsenstalling in zicht	1
nieuw glas in bestaande bebouwing	1
brandtrap	1
inbraakbeveiliging	1
weet niet	3

Bijna alle respondenten vinden het maatregelenpakket, inclusief de maatregelen die eventueel los van het project extra zijn uitgevoerd, een doeltreffend en volledig pakket.

Naar de mening van de respondenten is op meer dan de helft van de scholen (9) het aantal incidenten afgenomen, bij de andere (6) is het gelijk gebleven. Op de meeste scholen waar het aantal incidenten gelijk is gebleven, zijn erg

weinig problemen. Dat was voor de schouw zo en dat is nu nog steeds het geval.

Op de scholen die minder overlast ervaren, valt vooral de afname in de overlast veroorzaakt door hangjongeren op. Dat werd op zes van de negen scholen genoemd.

Resterende problemen

Dat de overlast is afgenomen, betekent echter niet dat alles in orde is. Ondanks de reeds getroffen maatregelen of de maatregelen die nog op stapel staan, zijn er op 7 scholen problemen nog onopgelost.

Op twee scholen zijn bijvoorbeeld nog steeds problemen met op- en overklimming. Op één daarvan voelen werknemers zich ook onveilig wanneer ze overwerken. Om tot een oplossing te komen zou die directeur opnieuw een bouwkundige schouw willen houden en zou hij op zoek willen naar een aanpak die op de daders is gericht. De andere school die nog steeds last heeft van klimmen op het dak heeft al twee keer maatregelen getroffen. De respondent weet niet meer goed hoe het opgelost zou kunnen worden. Op die school zijn hangjongeren ook nog steeds een probleem.

Op een andere school is de gevelbekleding vaak slachtoffer geweest van vandalisme. Maatregelen op het schoolterrein zijn al genomen, maar gezocht wordt nog naar oplossingen voor de gevel zelf.

Weer ergens anders is aan de hand van de Veiligheidshandleiding Scholen Apeldoorn geconstateerd dat het schoolterrein niet goed toegankelijk is voor een ambulance/brancard, doordat hellingen in de stoepranden niet kloppen met de openingen in het hekwerk.

Op twee scholen zijn nog steeds hangjongeren. De wijkagent is hiervan op de hoogte en is alert. Op een andere school wordt het ontbreken van de wijkagent in het buurtnetwerk als groot gemis gezien en wordt gehoopt dat een nieuwe wijkagent snel zal worden aangesteld.

Tenslotte heeft één school last van kleine kinderen die onder het hek of tussen de spijlen doorkruipen.

2.3 Indirecte effecten

In de interviews is de schoolhoofden ook gevraagd naar meer indirecte effecten van het project 'Schades op en rond scholen'.

Dagelijkse gang van zaken en beleid

De indirecte effecten op de dagelijkse gang van zaken en het beleid van de school zijn nagenoeg nihil. Een enkeling zegt dat het veiligheidsbewustzijn wat is aangescherpt, maar noch beleid, noch procedures, noch budgettering is aangepast, er is niet meer personeel bij de veiligheid betrokken dan voorheen (doorgaans de directeur en soms de conciërge of de bedrijfshulpverleners) en leerlingen en ouders zijn niet meer bij veiligheid betrokken dan voor het project van start ging.

Contact tussen school en buurt

Het contact tussen school en buurt is als gevolg van het project nergens veranderd. Over het algemeen noemt men dit voldoende of goed en bestaat er weinig behoefte hieraan een extra impuls te geven.

Samenwerking met derden

Ook in de samenwerking met anderen heeft zich weinig gewijzigd. Over het algemeen is het contact met de politie, c.q. de wijkagent, goed; op één school geeft men aan dat de samenwerking geïntensiveerd is sinds de start van het project. Contacten met de wijkcoördinator zijn goed, voor zover die

contacten überhaupt bestaan. Ook met andere partners (gemeentelijke diensten, verzekeraar, scholen, bedrijven, etc.) lijkt alles naar wens te verlopen en zijn geen veranderingen opgetreden sinds met het project is gestart. Nergens is men nieuwe samenwerkingsverbanden aangegaan.

2.4 Ondersteunende producten

In de interviews is gevraagd in hoeverre de schoolhoofden bekend zijn met een aantal ondersteunende producten en in hoeverre ze ze ook gebruiken.

Checklist veilige school

In deze checklist staan tips voor veiligheid in weekends en vakantie. Weinig scholen maken gebruik van deze tips. De reacties wekken de indruk dat het weinig toevoegt aan wat men wel weet en al doet.

Registratiediskette

Ongeveer de helft van de scholen is bekend met het bestaan van de registratiediskette. Geen van deze scholen maakt daar echter gebruik van. Een derde van alle scholen in de steekproef registreert dure spullen, maar met een ander systeem (bijvoorbeeld in de boekhouding of centraal door het bestuur). Anderen vinden dat registreren te veel tijd kost of niet werkbaar is omdat men met steeds wisselende apparatuur te maken heeft. Op één school bleek de diskette het niet te doen. Hoe dan ook, het hulpmiddel spreekt kennelijk weinigen aan.

Aangiftediskette

Dat is anders bij de aangiftediskette. Iedereen geeft aan deze te kennen en meer dan de helft maakt hiervan ook daadwerkelijk gebruik. Op een aantal scholen zijn er (nog) geen incidenten geweest waarvoor men aangifte moest doen. De mening over de diskette is onverdeeld positief, met uitzondering van één respondent, bij wie de diskette vanaf het begin niet heeft gewerkt.

'Veiligheid op de basisschool, werken aan een school zonder ongelukken' (Stichting Consument en Veiligheid)(basisscholen)

Op een paar uitzonderingen na kent men in het basisonderwijs deze methode van de Stichting Consument en Veiligheid, die in samenwerking met de gemeente wordt aangeboden, wel. Vier scholen geven aan (delen van) de methode ook toe te passen en zijn daar positief over. Een school geeft aan dat de richtlijnen van de Arbodienst voldoende steun bieden, een andere school ziet een sterke overlap met de richtlijnen van de bedrijfshulpverlening en een school voor speciaal onderwijs werkt met een voor haar eigen doelgroep aangepaste handleiding.

Veiligheidshandleiding Scholen Apeldoorn

De helft van de scholen heeft de handleiding niet alleen ontvangen, maar ook bekeken. De eerste reacties zijn positief. Nog een kwart weet dat hij in de kast staat of op het bureau ligt, maar heeft nog geen blik in de handleiding geworpen. Het resterende kwart kent de veiligheidshandleiding niet.

2.5 Beoordeling en vervolg

Huidige ervaring van de scholen

Een ruime meerderheid was uitgesproken positief, als werd gevraagd hoe op de schouw en het advies werd teruggekeken. Enkele voorbeelden: "concreet, praktisch", "nuttig", "professioneel", "zinnig", "een bevestiging wat we zelf

al van plan waren" en tenslotte "heel nuttig, vooral doordat verschillende disciplines meededen".

Slechts twee respondenten waren negatief in hun oordeel. De ene vond het frustrerend dat op belerende toon alleen dingen werden opgenoemd die niet goed waren. Bovendien viel het advies om de buurt bij het toezicht van de school te betrekken niet goed, omdat dat volgens de respondent een taak van de politie is. Een ander gaf aan dat het project met veel bombarie was aangekondigd, maar dat de uitvoering van de maatregelen nog steeds op zich laat wachten.

Wenselijk vervolg volgens de scholen

Alle scholen vinden dat het project in de één of andere vorm een vervolg moet krijgen. De helft vindt dat toekomstige acties moeten worden afgestemd op de mate van problemen op de individuele scholen. Het algemene idee is: als (bijvoorbeeld uit cijfermateriaal) blijkt dat ergens problemen zijn, moet actie ondernomen worden. Als er geen problemen zijn moet vooral geen moeite gedaan worden.

Bijna alle scholen staan echter ook positief tegenover het herhalen van de schouw; niet jaarlijks, maar bijvoorbeeld iedere twee of drie jaar. Constante aandacht voor deze vorm van veiligheid wordt belangrijk geacht. Er zijn verschillende suggesties gedaan ten aanzien van doel en werkwijze. In de eerste plaats zou met de schouw gecontroleerd kunnen worden of de maatregelen die eerder zijn geadviseerd ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd en of het gebruik en onderhoud van de aangebrachte voorzieningen voldoet. Ook kan beoordeeld worden of nieuwe maatregelen noodzakelijk zijn; de situatie kan immers veranderen. Eén school vindt het belangrijk dat de school niet op zichzelf bekeken wordt, maar in samenhang met de hele buurt. Een andere school ziet in het vervolg van het project vooral een manier om de effectiviteit van de maatregelen te bekijken. Weer een ander vindt dat het project in de toekomst (in verband met de opkomende claim-cultuur) vooral een standaard moet bieden voor de manier waarop scholen met veiligheid behoren om te gaan.

Het uitvoeren van de schouw gebeurt bij voorkeur door iemand van buiten de school, omdat personen die dag in dag uit op de school aanwezig zijn bepaalde dingen niet meer zullen zien. Eén school merkte bovendien op dat een extern persoon ervaringen op de ene school kan toepassen op een andere school. Twee openbare scholen suggereerden de schouw te combineren met de controle op de technische staat van de gebouwen die regelmatig door Asset⁸ wordt uitgevoerd.

Vier scholen hebben expliciet aangegeven dat een vervolg op het project alleen zin heeft, wanneer ook daadwerkelijk budget ter beschikking wordt gesteld om de maatregelen uit te voeren. De financiering kan niet alleen bij de scholen neergelegd worden. Eén school vindt vooral de toon van de adviezen belangrijk: niet alleen een opsomming van wat slecht is (en zeker niet op belerende toon), maar ook aandacht voor wat goed geregeld is.

Tenslotte is de animo voor certificering geïnventariseerd. Het ging alleen om het principe van certificering, nog los van een specifiek instrument dat daarbij gebruikt zou kunnen worden. Vier scholen zagen daar niets in. Eén daarvan gaf aan dat het bestuur (PCBO) veiligheid al goed in het hele kwaliteitsbeleid heeft geïntegreerd. De belangrijkste reden voor de meeste andere scholen om een certificaat wél na te streven is om aan ouders en de rest van de buitenwacht te laten zien dat de school veiligheid hoog in het vaandel heeft staan. Eén school gaf aan dat binnen de certificering perse ruimte moet zijn voor maatwerk: een algemene checklist waaraan iedere school moet voldoen is

Noot 8 Asset is gespecialiseerd in advisering en begeleiding van onderhoud van gebouwen.

niet wenselijk.

2.6 Samenvatting

In dit hoofdstuk is beschreven welke directe en indirecte effecten het project volgens de schoolhoofden van de 15 scholen uit onze steekproef heeft gehad.

Wat betreft de *directe effecten* hebben de scholen vele adviezen gekregen, maar zijn de maatregelen nog niet op alle scholen volledig uitgevoerd. In de adviezen zijn veel maatregelen voorgesteld, waarvan sommige zijn opgevolgd en andere niet. Als maatregelen niet zijn uitgevoerd is dat de ene keer omdat dat niet wenselijk of noodzakelijk wordt geacht, de andere keer is het juist wel wenselijk en wacht men op het moment van uitvoering. Soms waren adviezen niet meer nodig, omdat er al aan werd voldaan. Ook kwam het voor dat adviezen niet van toepassing waren: bijvoorbeeld scholen zonder speeltoestellen bij wie het nieuwe Attractiebesluit toch onder de aandacht werd gebracht. Als maatregelen wel zijn uitgevoerd hoeft dat niet altijd door het project in gang te zijn gezet. Er zijn ook andere stimulansen geweest, zoals subsidie vanuit het Ministerie van OC&W en een nieuwe NEN norm voor de beveiliging van schoolgebouwen.

In onderstaand schema staat voor iedere geadviseerde maatregel heel kort en op hoofdlijnen wat opvalt ten aanzien van de uitvoering. Als de uitvoering op schema ligt en geen vragen oproept wordt er niets over gezegd.

Maatregel	Opvallend
groen	zou overal uitgevoerd moeten zijn, maar enkele scholen kunnen het zich niet herinneren
verbodsbordjes	nog niet overal bordjes, kan bij 'grijze' maatregelen meegenomen worden
hekwerk schoolterrein plaatsen	uitvoering loopt vooruit op planning 'grijze' maatregelen
fietsenstalling afsluiten	relatief vaak niet gewenst
buitenverlichting	soms eigen beoordeling door scholen van gewenst verlichtingsniveau: onbekend of dat voldoet
opklimbeperkende maatregelen	- maatregelen zijn niet altijd 'waterdicht' - vreselijk ongeluk en de angst voor een 'vesting' uiterlijk hebben sommige scholen huiverig gemaakt
aangiftekassette	over het algemeen goed ontvangen
hekwerk afsluiten	is meestal wel de bedoeling, maar lukt niet altijd
binnenverlichting	brandt op meeste scholen, maar vooral dankzij noodverlichting
alarm	uitvoering vooral toe te schrijven aan subsidie OC&W en NEN norm
containers en afvalbakken	- aanbeveling zou strijdig kunnen zijn met de mogelijkheden voor Circulus om zelfstandig te legen - ten aanzien van de afvalbakken wordt niet altijd in overeenstemming met het advies gehandeld
computers verankeren en etsen	- vrij vaak wordt keuze gemaakt tussen verankeren en etsen - subsidie OC&W van invloed op uitvoering
dure artikelen	- uit zicht zetten gebeurt vaak, opbergen in kast of kluis, markeren en registreren veel minder - registreren nooit d.m.v. registratiekassette
toegankelijkheid schoolgebouw	- veel scholen vinden dat personeel voldoende toezicht houdt en dat een deurbel niet wenselijk is

	- omvorming tot brede school werkt complice- rend
sleutelbeheer	nauwelijks verandering
toezicht vakantie	meestal goed geregeld
brievenbus	nauwelijks verandering
brandveiligheid	duidelijk onder de aandacht
speeltoestellen	duidelijk onder de aandacht
beperking glasschade	gewijzigd beleid Glascombinatie nauwelijks opgemerkt

Op zes van de vijftien scholen zijn, aanvullend op de adviezen, extra maatregelen getroffen. Daaruit blijkt enerzijds dat de adviezen niet altijd helemaal volledig waren en anderzijds dat de scholen zelf ook kritisch naar hun veiligheidssituatie kijken.

Meerdere keren zijn inbraakpreventieve maatregelen aan ramen of deuren getroffen. Dergelijke maatregelen zijn in het kader van het project 'Schades op en rond scholen' niet schriftelijk geadviseerd (soms wel mondeling). Daar is bewust voor gekozen, omdat het in de meeste gevallen nagenoeg onmogelijk is (met name vanuit financieel oogpunt) om een bestaand schoolgebouw bouwkundig in zijn geheel te beveiligen (en slechts deels bouwkundig beveiligen heeft geen zin).

Bijna alle respondenten vinden het maatregelenpakket, inclusief de maatregelen die eventueel los van het project extra zijn uitgevoerd, een doeltreffend en volledig pakket. Met name het nieuwe of verbeterde hekwerk, het snoeien van het groen en de buitenverlichting worden als belangrijkste maatregelen genoemd.

Naar de mening van de respondenten is op meer dan de helft van de scholen het aantal incidenten afgenomen, bij de andere is het gelijk gebleven. Op de meeste scholen waar het aantal incidenten gelijk is gebleven, waren er erg weinig problemen.

Ondanks dat het maatregelenpakket door bijna iedereen als doeltreffend en volledig worden beschouwd, zijn er nog een flink aantal scholen met onopgeloste veiligheidsproblemen. Sommige problemen zijn met de reeds aangebrachte voorzieningen nog onvoldoende opgelost, andere problemen bestonden nog niet ten tijde van de schouw. In een enkel geval is een veiligheidsprobleem signaleerd dat buiten de reikwijdte van de schouw lag.

De *indirecte effecten* van het project zijn gering. In de dagelijkse gang van zaken, in het beleid en in de contacten met de buurt en andere partijen zijn niet of nauwelijks veranderingen opgetreden.

In de interviews is de schoolhoofden ook gevraagd of ze bepaalde ondersteunende producten kennen. De Checklist veilig school (met tips voor de vakantieperiode) wordt weinig gebruikt. De registratiediskette is redelijk bekend, maar wordt niet gebruikt. De aangiftediskette daarentegen is wel zeer positief ontvangen. De methode 'Veiligheid op de basisschool, werken aan een school zonder ongelukken' is over het algemeen bekend en wordt door een aantal scholen ook daadwerkelijk gebruikt. De Veiligheidshandleiding Scholen Apeldoorn tenslotte is bij het merendeel van de respondenten bekend.

De meeste respondenten beoordelen het project, bestaande uit schouwen en adviezen, positief tot zeer positief. Alle scholen vinden dat het project een vervolg moet krijgen. Over de manier waarop lopen de visies uiteen. De gedane suggesties zullen in de aanbevelingen van deze rapportage (hoofdstuk 5) verwerkt worden.

3 Interviews sleutelpersonen

3.1 Inleiding

Om ook zicht van iets grotere afstand en op een hoger schaalniveau te krijgen op het effect van het project zijn met acht betrokkenen interviews gevoerd. Twee vertegenwoordigers van de kant van de scholen: schoolbestuur (opo) en directeurenberaad (vo), twee vertegenwoordigers van de gemeente (huisvesting en verzekeringen), verder een wijkcoördinator, Glascombinatie, politie en Felua. Aan deze sleutelpersonen zijn vergelijkbare vragen voorgelegd als aan de vertegenwoordigers van de scholen zelf, zodat beide beelden naast elkaar gelegd kunnen worden. Ook nu weer is een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte effecten.

3.2 Directe effecten: uitvoering van geadviseerde maatregelen

Mening over de schouwen en de adviezen

Bij het uitvoeren van de schouwen zijn vooral vaste vertegenwoordigers van de gemeente (VR&B), de politie en Glascombinatie aanwezig geweest; een enkele maal heeft Willis Risk Management zich bij het schouwgezelschap gevoegd. De wijkcoördinator vroeg zich af of het niet zinvol zou zijn geweest als ook de afdelingen Groen en Wijkontwikkeling bij de schouwen aanwezig zouden zijn geweest. Navraag bij de afdeling Veiligheid en Recht leerde dat de afdeling Groen er zelf voor had gekozen niet betrokken te zijn en dat de afdeling Wijkontwikkeling het vanwege tijdgebrek moest laten afweten. De afdeling Wijkontwikkeling was wel lid van de projectgroep en ontving alle schouwverslagen.

De sleutelpersonen karakteriseren de schouwen als: goed, grondig, zinnig en leerzaam. De preventiecoördinator van de politie voegt hier nog aan toe dat zijn ervaring is dat de verslagen gaandeweg verder ontwikkeld zijn; er heeft dus een leerproces plaatsgevonden.

De adviezen die aan de scholen zijn gegeven worden door sommige betrokkenen achteraf wat 'structureel' genoemd, te weinig op maat gesneden. Weliswaar is Bouwmanagement vervolgens voor de detaillering langs alle scholen gegaan, maar het had wat 'school-specifieker' gekund. De adviezen worden door een enkeling ook te vrijblijvend genoemd. Anderzijds benoemen enkelen de duidelijkheid en het praktische karakter van de adviezen als positief punt.

Door 'externe' partijen uitgevoerde acties en maatregelen

De gemeentelijke vertegenwoordiger op het gebied van verzekeringen heeft de indruk dat het bieden van een kort lijntje naar de afdeling onderwijs voor de scholen stimulerend heeft gewerkt. Bij kleine maatregelen (plaatsen van bordjes bijv.) kon hij, op grond van de afspraken binnen het project, vaak op voorhand al toezeggingen doen en later zelf voor de dekking zorgen. Dat leverde een zekere versnelling in de acties op. Zijn ervaring is dat door het project de scholen meer mee zijn gaan denken; dan is het goed als je als gemeente snel kunt reageren.

Voor Glascombinatie heeft het project een nieuwe aanpak betekend. Voorheen werd bij schade steeds hetzelfde type glas teruggeplaatst als gesneu-

veld was. Direct na aanvang van het project is in de projectgroep besloten dat Glascombinatie alleen nog 'goed' herstelt in Apeldoorn: als een ruit sneuvelt wordt glas teruggeplaatst dat voldoet aan de eisen die in de NEN norm 3569 aan die ruit gesteld worden.

Glascombinatie heeft de indruk dat op de scholen waar al 'grijze' maatregelen zijn uitgevoerd minder glasschades voorkomen. De financiële schadepost kan evenwel tegelijkertijd toch toenemen, onder andere omdat duurdere beglazing wordt toegepast. In hoeverre dit inderdaad het geval is, is binnen deze evaluatie niet onderzocht.

Felua heeft samen met de stichting Wijkwerk de eenmalige snoeiactie opgepakt, waarbij de stichting Wijkwerk het openbaar onderwijs bediende. Om het beoogde effect te bereiken, dat het zicht vanuit de omgeving op de school en het schoolterrein verbeterde, was snoeien soms niet de aangewezen weg en moest de aard van de beplanting worden aangepast. Bij de PCBO scholen, waarmee Felua een doorlopend contract heeft, is de eenmalige snoeiactie meegenomen in het reguliere winteronderhoud. Bij Felua bestaat de indruk dat de scholen zeer content waren met deze actie. Ook in de projectgroep bestond al tijdens de actie de indruk dat het aantal meldingen van incidenten als gevolg van deze snoeiactie afnam.

Het opo-bestuur noemt als belangrijk effect van het project, dat men zich op de scholen bewuster is geworden van het belang van veiligheid en de mogelijkheden daaraan te werken.

Bij schoolbestuur (opo) en directeurenberaad (vo) leeft wel sterk het gevoel dat de schouwen weliswaar voortvarend zijn uitgevoerd, maar dat nu de volledige uitvoering van maatregelen wel lang op zich laat wachten.

Binnen de gemeente is besloten dat bij oudere basisscholen nissen bij de entrees niet worden aangepast, ook al vormen zij in principe een veiligheidsrisico. Dat is het geld niet meer waard. Belangrijk is er voor te zorgen dat bij nieuwbouw een dergelijk vormgeving niet meer wordt toegepast.

Mening over de inzet van de scholen

Bij directeurenberaad (vo) en schoolbestuur (opo) leeft de indruk dat de scholen over het algemeen serieus met de adviezen aan de slag zijn gegaan. Zicht op de effectiviteit van de maatregelen heeft men vanuit deze positie echter nauwelijks.

Ook de andere sleutelpersonen hebben weinig zicht op de uitvoering van maatregelen die door de scholen zelf ter hand moeten worden genomen. Er wordt door sommigen wel een verschil tussen de scholen opgemerkt, in de wijze waarop zij met de adviezen om gaan. Dat is ook mogelijk door de relatieve vrijblijvendheid van de adviezen. Als scholen om wat voor reden dan ook bepaalde maatregelen niet willen uitvoeren, dan laat men dit gewoon achterwege. En als de school niet bij gemeente, politie of elders aan de bel trekt, gebeurt er ook niets.

Daarnaast bestaat bij een enkeling de indruk dat de uitvoering van de adviezen vaak beperkt blijft tot het treffen van fysieke maatregelen en dat de scholen de organisatorische maatregelen nogal laten liggen en ook de handhaving soms te weinig aandacht krijgt. Het plaatsen van een hek, bijvoorbeeld, heeft pas effect als dat hek ook consequent gesloten wordt. Goed gebruik en (zorgen voor) onderhoud van aangebrachte voorzieningen zijn een verantwoordelijkheid van de scholen zelf.

Vanuit andere hoek wordt een kritische kanttekening geplaatst waar het de preventie van pc-diefstal betreft. Daar bestaat de indruk dat veel scholen pas

maatregelen treffen als er sprake is van diefstal of schade.

Groenonderhoud

Het groenonderhoud blijkt een belangrijk knelpunt te zijn. Het is nu in een eenmalige actie bij alle scholen uitgevoerd, bekostigd door de gemeente, maar normaliter moeten de scholen dit zelf uitvoeren en bekostigen. Het budget dat ze van het rijk hiervoor krijgen is, naar de mening van de meeste sleutelpersonen, te krap. Ook de bestaande contracten die Felua met de PC-BO scholen heeft, zijn erg summier en geven niet voldoende mogelijkheden om het groen op veiligheidsniveau te houden. Dit terwijl de PCBO scholen al iets boven de 'Londo'-norm⁹ zitten. Die norm wordt door betrokkenen absoluut te krap bevonden om het groen fatsoenlijk te onderhouden. Ook voor het opo is het nog een groot vraagteken hoe het groenonderhoud geregeld zal worden, gezien de krappe budgetten.

Goed groenonderhoud is erg kostbaar. Verschillende respondenten vertellen dat al overwogen is om de budgetten die de scholen van het rijk krijgen voor groenonderhoud bij elkaar te leggen en het groen dan collectief te onderhouden, maar berekeningen maken duidelijk dat ook dan de budgettotalen ontoereikend zouden zijn.

Felua waarschuwt voor het te lang wachten met nieuw groenbeleid. Duurt dit te lang, dan is een nieuwe inhaalactie nodig en dat is relatief kostbaar. Ook attendeert Felua op het gevaar van gebrekkig groenonderhoud: dat kan betekenen dat het groen rondom de scholen steeds schaarser wordt. Wanneer nieuw groen rond een school wordt aangelegd (bijvoorbeeld wanneer een nieuwe school wordt gebouwd of wanneer het bestaande terrein wordt heringericht) moet bovendien goed op de beheerbaarheid daarvan gelet worden: aan te bevelen is te kiezen voor beplanting die weinig onderhoud nodig heeft. Felua vertelde in het interview dat zij graag het groen bij alle scholen zouden onderhouden, wanneer daar budget voor is. Tot slot wordt opgemerkt dat indertijd is geprobeerd de afdeling Groen van de gemeente in de projectgroep te betrekken, maar dat bleek moeilijk.

Een extra aandachtspunt vormt de scheiding van verantwoordelijkheden. Felua heeft, in samenwerking met stichting Wijkwerk, in het kader van dit project alleen het groen van de scholen zelf gesnoeid. Gelijktijdig is het gemeentelijk groen door de gemeente onder handen genomen. Het bleek, dat bij beide partijen niet altijd duidelijk is waar de grens precies ligt, terwijl het toch wel belangrijk is te weten tot waar de verantwoordelijkheden strekken.

Mening over de inzet van betrokken 'externe' partijen

De meningen over de rol van de gemeente in het project zijn genuanceerd. Enkele betrokkenen signaleren een zekere vertraging bij de gemeentelijke afdelingen en diensten waar het de uitvoering van maatregelen betreft, met het gevaar dat de scholen gedesillusioneerd afhaken. Anderzijds brengen de vertegenwoordigers van de scholen naar voren dat het project óók gemaakt heeft dat maatregelen soms juist eerder gehonoreerd worden dan gebruikelijk.

Door het opo-schoolbestuur werd naar voren gebracht het wel erg jammer te vinden dat de uitvoering van de 'grijze' maatregelen door de gemeente tijde-

Noot 9 De Londo-norm geeft aan hoeveel vergoeding basisscholen kunnen ontvangen voor onderhoud en beheer van onderwijsgebouwen (verwarming, verlichting, schoonmaken, meubels, onderwijsmaterialen e.d.). Dat gebeurt op basis van het aantal leerlingen, hetgeen niet in verhouding staat tot de terreinoppervlakte en grootte van veel scholen.

lijk is stopgezet. Ook is hun ervaring dat snelkraken in de scholen vaak via de grote ramen plaatsvinden. Vaak zit daar nog geen veiligheidsglas. Zij zou het toejuichen als de gemeente hierin verandering zou brengen.

Over de inzet van de andere externe partijen zijn maar weinig opmerkingen geplaatst. De indruk die de respondenten maakten was een positieve.

3.3 Indirecte effecten

Dagelijkse gang van zaken en beleid

Geen van de respondenten meldt dat het project op een of andere wijze effecten heeft gehad op het beleid of op de gang van zaken binnen de eigen organisatie of afdeling.

Samenwerking tussen 'externe' partijen en scholen

Ook in de samenwerking tussen de betrokken externe partijen en de scholen is weinig veranderd. Een van de gemeentelijke respondenten merkt op dat door de nauwere betrokkenheid tussen scholen en gemeente je elkaar wat meer meetrekt in kennis en aandacht. Iedereen is wat meer met veiligheid bezig. Het preventie aspect heeft daardoor meer aandacht gekregen en er wordt ook meer gesproken over hoe een bestaande situatie nou het beste kan worden opgelost en welke alternatieve oplossingen nog denkbaar zijn.

Onderlinge samenwerking tussen 'externe' partijen

De beide vertegenwoordigers van schoolbestuur en directeurenberaad hebben ervaren dat het project partijen dichterbij elkaar heeft gebracht. Genoemd worden met name: politie, gemeente en wijkcoördinatoren. Men hecht eraan de nauwere betrokkenheid vast te houden.

Ook de meeste andere geïnterviewden hebben wat meer onderlinge contacten opgebouwd, lopende het project. Het betreft zelden nieuwe contacten, maar de banden zijn wat aangehaald en dat wordt positief ervaren. Er wordt meer gesproken over bijzondere aandachtspunten en er vindt meer signalering plaats. Over de samenwerking in het project zijn de meeste sleutelpersonen tevreden.

Als kritisch punt wordt door enkelen aangehaald dat er nogal eens wisseling van personen heeft plaatsgevonden (in de projectgroep), wat de continuïteit niet altijd ten goede kwam. Een van de respondenten bracht naar voren dat de wisseling van personen per wijk (wijkagent, wijkcoördinator) de kennisuitwisseling tussen de wijken in de weg staat. Deze respondent stelt voor om in het vervolg één vertegenwoordiger namens alle wijken als vaste projectpartner te laten optreden.

Twee respondenten brengen naar voren dat het samenbrengen van veel verschillende disciplines in dit project ook een gevaar in zich bergt. Al die specialisten kijken weer anders naar het onderwerp en sommigen hebben de neiging de focus erg op het eigen vakgebied te richten en daarmee het project een bepaalde kant op te trekken. Er zijn te veel sporen en er worden, naar de mening van een van beiden, ook erg veel extra/dubbele mensen bijgehaald. Dat brengt een zekere bureaucratie met zich mee. Deze respondent zou het project liever in een klein concreet groepje willen houden.

Door een enkeling wordt met spijt geconstateerd dat de wijkcoördinatoren uiteindelijk een kleine rol hebben gehad in het project. De geïnterviewde wijkcoördinator zelf beaamt dit. In het voortraject was zijn rol veel duidelijker. Hij heeft ook de indruk dat het feit dat de gemeente (VR&B) de regierol op zich

heeft genomen, de andere partijen wat passief maakt. Die voelen zich nu minder geroepen zich actief op te stellen. Als voorbeeld noemt hij dat nu van de gemeente wordt verwacht dat zij de problemen met het groenonderhoud zullen oplossen, terwijl de scholen daarin zelf ook meer initiatief zouden moeten nemen.

Glascombinatie ten slotte attendeert op de mogelijkheid om kosten van schades te verhalen op de daders. Glascombinatie en de politie beschikken over veel dadergegevens, maar tot nog toe is door de gemeente weinig initiatief genomen om daar achteraan te gaan.

3.4 Ondersteunende producten

De instrumenten die de scholen ter beschikking staan zijn goeddeels wel bekend bij de sleutelpersonen. Het bestaan van de aangiftekassette was niet bij iedereen bekend. Men vraagt zich wel af of dit bij de scholen ook het geval is. Over het algemeen acht men het zinvolle instrumenten om op de scholen toe te passen. De Veiligheidshandleiding Scholen Apeldoorn was in de periode dat de interviews werden gehouden net verschenen en men had zich daarover nog onvoldoende mening kunnen vormen.

3.5 Beoordeling en vervolg

Vervolg op het project

In december heeft de gemeenteraad het nieuwe onderwijshuisvestingsprogramma vastgesteld. Zodra gestart kan worden met de verdere uitvoering van de geadviseerde maatregelen, zou de persoon die zich bezig houdt met onderwijshuisvesting de uitvoering van de maatregelen bij voorkeur het eerst in De Maten laten starten (zuidoost). Dat is een forse kostenpost. Daarna zouden de maatregelen in noordoost kunnen worden uitgevoerd. Hier doen zich veel incidenten voor en zijn de schades omvangrijk. Vervolgens zou men door kunnen gaan naar noordwest Apeldoorn en als laatste de scholen in de dorpen kunnen aanpakken. Wellicht is het zelfs mogelijk wiken gelijktijdig aan te pakken, wanneer voor meer uitvoerders wordt gekozen. Er is voldoende budget aangevraagd om de uitvoering in 2004 en (voor de dorpen en buitengebieden) in 2005 te laten plaatsvinden. Of dat ook daadwerkelijk zal gebeuren moet nog afgewacht worden.

Na dit project

Men is het er eigenlijk wel over eens dat het project een vervolg moet krijgen. Het zou zonde zijn om nu te stoppen; er is veel in het project geïnvesteerd. In feite gaat het bij veiligheid ook om een onderwerp dat nooit 'klaar' is. Partijen moeten zich gezamenlijk blijven inzetten. Een van de respondenten pleit in dat verband voor het instellen van een meer gestructureerd overleg. Een ander noemt als taak voor de projectgroep om de anderen steeds warm te houden.

Het opnieuw uitvoeren van vergelijkbare schouwen als nu zijn uitgevoerd wordt door enkelen wel, door enkelen niet zinvol geacht. Weer anderen denken meer aan een variant of een tussenvorm. Bijvoorbeeld een schouw die zich op een bepaald speerpunt richt. Of alleen de scholen met grote schade-posten opnieuw schouwen, dan wel een beperkte check op de stand van zaken overal.

Ideeën voor vervolg

Er zijn door de geïnterviewden diverse ideeën naar voren gebracht over hoe aan dit project een goed vervolg te geven. De ideeën zijn deels inhoudelijk van aard, deels procedureel en organisatorisch, deels gericht op samenwerking en er zijn er ook nog een aantal algemeen van aard. We noemen ze hier in willekeurige volgorde.

Inhoudelijk

- De risico's die de omgeving voor de school en het schoolterrein met zich meebrengt zouden ook in het project betrokken moeten worden (als het bijvoorbeeld door een naastgelegen gebouw eenvoudiger is om in te breken, moet daar ook iets aan gedaan worden).
- Ook op andere wijze zou de omgeving van de school betrokken moeten worden, namelijk door het onderzoeken en bestrijden van eventuele verplaatsingseffecten (na het treffen van maatregelen verschuiven de problemen naar de omgeving). De gemeente heeft aan woningcorporaties gevraagd wat de effecten voor de omgeving zijn, maar hier is geen reactie op gekomen.
- De routes van en naar school zouden in het project betrokken moeten worden, evenals de routes binnen de school (de route van huis naar school, via het fietsenhok, tot aan de tas in de gang waar een mobieltje in zit).
- De buurt/wijk zou meer bij de scholen betrokken moeten worden, bijvoorbeeld in de zin van de brede school. De gemeente zou die betrokkenheid moeten stimuleren, bijvoorbeeld door speeltoestellen op het schoolplein te plaatsen, die ook voor de buurt bestemd zijn. Wisselwerk zou hierin een goede rol kunnen vervullen.
- Ook in de sfeer van oplossingen zou meer naar de omgeving gekeken moeten worden. Het creëren van aantrekkelijke speel- en hangplekken in de nabijheid van de school, zou de druk op het schoolterrein zelf kunnen verminderen. Dit zou kunnen passen binnen het speelruimtebeleid van de gemeente.

Organisatorisch/procesmatig

- Er moet naar een beter beheer van de uitgevoerde maatregelen worden toegewerkt. Voor het vervolg van het project kan bijvoorbeeld een mailing nagestuurd worden om de scholen te stimuleren de getroffen maatregelen te handhaven.
- Voor alle partijen moet duidelijk zijn, wat de kern is van het project. Er moet meer één spoor gemaakt en gevolgd worden.
- Glascombinatie, verzekeraar en gemeente moeten een vinger aan de pols houden door de cijfers bij te houden.
- Het zou mooi zijn als er collectieve contracten gesloten zouden kunnen worden met enkele aannemers die alle voorkomende onderhouds- en reparatiezaken kunnen aanpakken, bijvoorbeeld in de vorm van prestatiecontracten.
- De verschillende projecten rond scholen en veiligheid zouden met elkaar in verband gebracht moeten worden.

Samenwerking

- De wijkcoördinator(en) zou(den) opnieuw bij het project betrokken moeten worden.
- Het is raadzaam om Wisselwerk weer meer te betrekken. Wisselwerk kan een signalerende rol vervullen en problemen tackelen; zij kan mee zorgdragen voor de handhaving en mee helpen dat onderhoud en reparatie

snel worden uitgevoerd¹⁰. Wisselwerk kan ook een rol vervullen bij de sterkere betrokkenheid tussen school en buurt.

- De schooladoptieagent moet in het project betrokken worden.
- Bij een eventuele herhaling van dit project zou brandpreventie meegenomen moeten worden in één traject, dat voorkomt dubbel werk en is voor de scholen minder verwarrend.

Hartenkreten van algemene aard

- Wees attent op de waardering van elkaars verantwoordelijkheden.
- Laat partijen zich ervan bewust zijn dat ze elkaar nodig hebben.
- Zorg dat leerlingen en personeel van de scholen centraal staan.
- Zorg dat de consequenties van de maatregelen goed doordacht worden.
- Zorg voor een open houding om nieuwe maatregelen te treffen in het geval zich nieuwe problemen voordoen.

Wat verwachten de partijen van de scholen?

De accenten die de sleutelpersonen leggen bij de rol van de scholen in het vervolg van het project lopen uiteen. Gemeenschappelijk is echter de mening dat de scholen hun verantwoordelijkheid moeten oppakken op het vlak van onderhoud en beheer. De belangrijkste opmerkingen worden hieronder (in willekeurige volgorde) weergegeven:

- De scholen moeten het project een meer organisatorische inbedding geven. Het moet vanzelfsprekender worden met veiligheid bezig te zijn. Dat moeten de locaties zelf doen; hun betrokkenheid moet groter worden en zij moeten hun school als eigendom gaan zien, waar ze zuinig op zijn. Verder moeten ze meer preventief gaan werken. En de directie moet goed controleren of alles wel volgens afspraak gebeurt.
- De scholen moeten de aangebrachte voorzieningen zelf gaan onderhouden, zoals het herstellen van de verlichting en het sluiten van de hekken. Er zou een systeem van gele en rode kaarten kunnen worden ingevoerd, die bij inspectie (bijvoorbeeld door de wijkagent of de gemeente) worden uitgereikt wanneer zaken niet in orde zijn.
- De scholen moeten hun eigen veiligheid en beveiliging monitoren: "zijn we nog wel goed beveiligd?".
- De scholen moeten zelf een oplossing voor het groenonderhoud zoeken.
- De scholen moeten schade vaker en sneller melden; niet een hoop schadegevallen opsparen en dan pas melden.
- De scholen moeten een deel van de aandachtspunten zelf bij gaan houden. Daarvoor kan een checklist behulpzaam zijn, waarop staat welk onderwerp aan de beurt is om gecontroleerd/vervangen/onderhouden te worden.
- Er kan een afspraak worden ingevoerd dat de scholen om de zoveel tijd een dergelijke checklist ingevuld naar de gemeente moeten toesturen.
- Zorg dat de scholen met veel vragen, suggesties en ideeën naar de gemeente zullen (blijven) komen.

3.6 Samenvatting

De geïnterviewde vertegenwoordigers van de betrokken 'externe' partijen hebben de schouwen en de opgestelde adviezen als een zinvolle en leerzame onderneming ervaren. Een kanttekening wordt geplaatst bij het vrij algemene

Noot 10 Tijdens het bespreken van het concept rapport heeft Wisselwerk naar aanleiding van deze suggestie toegelicht dat zij problemen kan signaleren en contacten kan versterken, maar fysiek onderhoud verricht verricht niet.

en betrekkelijk vrijblijvende karakter van de adviezen. Men is van mening dat de scholen over het algemeen positief aan de slag zijn gegaan met de gegeven adviezen. Het project heeft de lijnen tussen scholen en gemeente verkort waardoor sommige aanvragen voor maatregelen sneller dan gewoonlijk konden worden gehonoreerd. Anderzijds wordt de stagnatie in de uitvoering van de 'grijze' maatregelen met zorg bekeken. Het is van belang deze draad zo snel mogelijk weer op te pakken om de scholen gemotiveerd te houden. De samenwerking is door iedereen positief ervaren. Hoewel weinig nieuwe contacten zijn ontstaan zijn de bestaande aangehaald en dat wordt gewaardeerd. In de toekomst zal men elkaar wat sneller weten te bereiken en wellicht meer in gezamenlijk overleg opereren.

Met enige zorg wordt gezien dat de scholen vooral met het treffen van fysieke maatregelen aan de slag zijn gegaan en dat het de vraag is of er voldoende aandacht voor beheer en onderhoud is. In het vervolg van het project moeten beheer- en organisatorische aspecten volgens de meesten dan ook centraal in de aandacht staan. De scholen dienen in dit kader op hun eigen verantwoordelijkheid te worden aangesproken.

Het structureel groenonderhoud vormt, door gebrek aan budget, een groot knelpunt, waarvoor zo snel mogelijk een oplossing moet worden gezocht. De scholen dienen hieraan actief mee te werken.

Iedereen is het erover eens dat het project op een of andere wijze moet worden voortgezet, op zijn minst om de gedane investeringen niet te laten weglekken. Weinigen zien wat in een herhaling, de gedachte gaat eerder uit naar een (periodieke) check op onderhoud en beheer. Hiervoor zijn verschillende ideeën aangedragen. Eventuele nieuwe projecten zouden zich op bijzondere speerpunten kunnen richten. Gedacht wordt onder andere aan grotere betrokkenheid tussen school en omgeving.

4 Cijfermateriaal

4.1 Inleiding

In de zoektocht naar de directe effecten van het project 'Schades op en rond scholen' zijn niet alleen interviews gehouden, maar is ook cijfermateriaal bestudeerd.

Dat was uit drie bronnen afkomstig:

- registratie verzekering (gemeente, afdeling Veiligheid, Recht en Burgerzaken);
- bedrijfsprocessensysteem (BPS¹¹) van de politie;
- registratie glasschades (Glascombinatie Nederland).

De cijfers zijn voor de totale looptijd van het project bestudeerd: de jaren 2000, 2001, 2002 in z'n geheel en de eerste drie kwartalen van 2003.

De centrale vraag van deze analyse is, of het totaal aantal schademeldingen is afgenomen. Hieronder wordt zowel in totaaloverzichten als in meer gedetailleerde overzichten per school en (bij de verzekerings- en politiecijfers) per incident gezocht naar aanwijzingen daarvoor.

Bij de presentatie van de uitkomsten per school worden de scholen aangeduid met de cijfers 1 t/m 15. De namen van de scholen en kenmerken van de scholen staan in §7 van bijlage 2,.

Hieronder komen de drie bronnen apart aan bod, maar op verschillende plaatsen worden de uitkomsten met elkaar in verband gebracht. Ook wordt teruggegrepen op de uitkomsten van de interviews met schooldirecteuren.

Ten aanzien van de statistische onderbouwing van de conclusies is het belangrijk op te merken dat het aantal meldingen waarop de conclusies zijn gebaseerd in veel gevallen dermate klein is, dat echte duidelijke trends niet met zekerheid geconstateerd kunnen worden. Het cijfermateriaal geeft een indicatie aan en niet meer dan dat.

4.2 Glasschades

Glascombinatie Nederland heeft van de vijftien scholen in onze steekproef de schades vanaf 2000 tot en met het derde kwartaal van 2003 ter beschikking gesteld. Voor dit onderzoek hebben we het aantal gebeurtenissen met schade geteld. Per gebeurtenis kunnen meerdere ruiten zijn gesneuveld, maar dat is hier niet meegenomen. Per gebeurtenis staat in de aangeleverde lijsten in trefwoorden beschreven wat de oorzaak van de schade was en met behulp van die informatie konden de 'ongelukken' eruit gefilterd worden. De cijfers die uiteindelijk zijn gebruikt hebben dan ook zoveel mogelijk alleen betrekking op vandalisme, opzet en inbraak. Twijfelgevallen zoals 'bal er doorheen' en 'onbekend' zijn ook meegenomen.

Behalve het aantal gebeurtenissen is ook bekend hoe hoog het schadebedrag was. Volgens Glascombinatie is het schadebedrag per herstelde ruit genomen, omdat gedurende het project (op bepaalde plaatsen) inbraakwerende

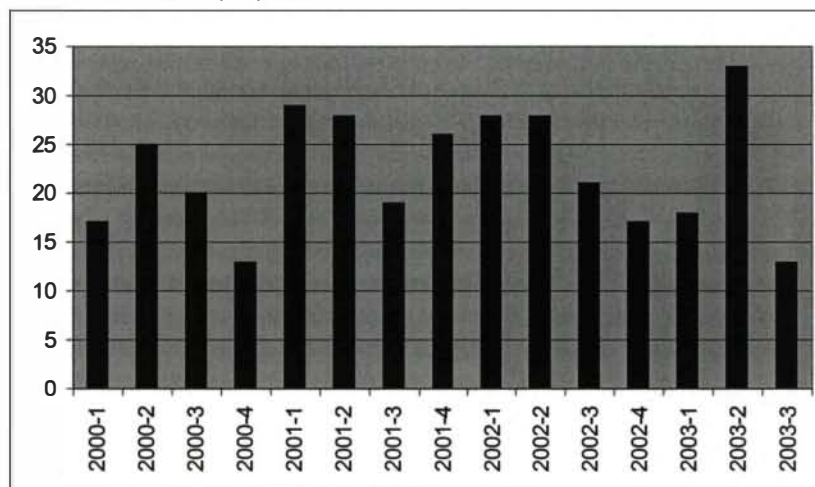
Noot 11 De politie gebruikt het bedrijfsprocessensysteem (BPS) om het dagelijkse werkproces te registreren.

ruiten zijn teruggeplaatst en die zijn duurder dan 'normaal' glas. Het is hun verwachting dat het aantal schades door alle maatregelen binnen het project zal afnemen en dat daardoor het totale schadebedrag voor glas ook zal afnemen.

Om de effectiviteit van het project te onderzoeken is het voldoende om alleen naar het aantal gebeurtenissen van glasschade te kijken. Aan de hoogte van het schadebedrag zal daarom verder geen aandacht meer worden besteed.

4.2.1 Totaaloverzicht

Totaal aantal schades per periode

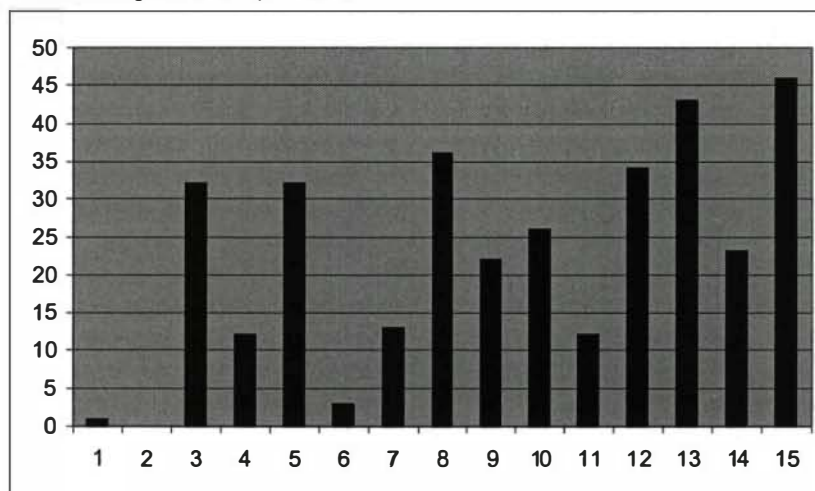

Het totaal aantal glasschades van de vijftien scholen varieert flink over de periodes. Vanaf begin 2000 zijn er pieken en dalen. Als wordt gezocht naar seizoensinvloeden valt op dat de derde periode van een jaar steeds lager scoort dan de tweede periode en dat de tweede periode vaak hoog scoort. Wanneer op hoofdlijnen wordt gekeken vertonen de cijfers vanaf de tweede helft van 2002 een dalende lijn, maar vergeleken met het vierde kwartaal van 2000 is de daling niet opzienbarend. Een echte trend is dan ook niet duidelijk te zien.

Overigens wordt de piek in het tweede kwartaal van 2003 veroorzaakt door drie scholen die in die periode opvallend hoog scoren. Een oorzaak daarvoor is uit het cijfermateriaal niet op te maken. Het kan toeval zijn.

4.2.2 Individuele scholen

Totaal aantal glasschades per school

Het totaal aantal glasschades sinds 2000 verschilt sterk per school. Drie scholen (waarvan twee in de dorpen) hebben nauwelijks of geen last van glasschade. In de interviews gaven de directeuren van deze drie scholen ook al aan dat er weinig veiligheidsproblemen waren en zijn. De meeste incidenten komen voor bij twee van de drie VO scholen.

In bijlage 4 is voor alle vijftien scholen een staafdiagram te zien met het verloop van de schades over de perioden.

We zouden graag bij alle scholen een duidelijke dalende lijn zien, want dat zou erop kunnen duiden dat het project effect heeft. Slechts bij twee scholen (5 en 11) liggen de schadecijfers in 2002 en 2003 duidelijk lager dan in de perioden daarvoor. Eén school (12) heeft in 2002 en 2003 echter juist meer schades dan daarvoor. De andere vertonen geen dalende of stijgende lijn.

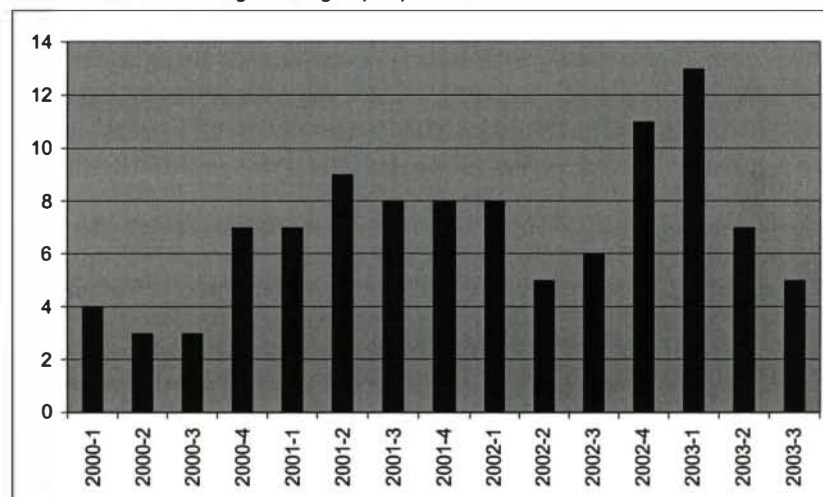
4.3 Verzekeringscijfers

De dienst Veiligheid, Recht en Burgerzaken van de gemeente registreert schademeldingen van scholen in verband met de verzekering. Alleen de incidenten die betrekking hebben op vandalisme, braak / diefstal, brandschade en de gevolgen van ruitbreuk zijn in dit onderzoek betrokken. De glasschades worden niet in dit systeem bijgehouden, omdat dat apart via Glascombinatie Nederland loopt.

Van een deel van de meldingen is ook bekend wat de schade bedroeg, maar niet van allemaal. Omdat een analyse van de hoogte van de schadebedragen verder niets toevoegt aan dit onderzoek naar de effectiviteit van het project, zal er niet op ingegaan worden. We richten ons alleen op het aantal schade-meldingen.

4.3.1 Totaaloverzicht

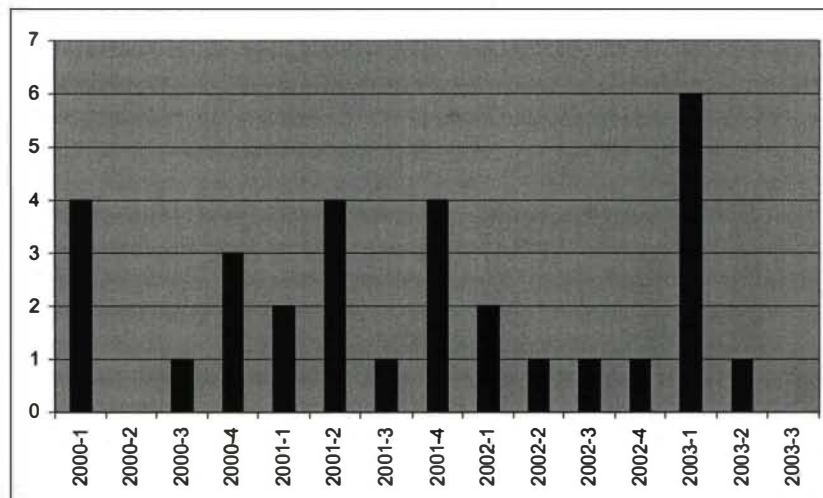
Totaal aantal verzekeringsmeldingen per periode

Uit het totaal aantal verzekeringsmeldingen per periode blijkt geen dalende trend, die op effectiviteit van het project zou kunnen duiden. Ook seizoensinvloeden (een systematiek van veel of weinig meldingen in bepaalde perioden) zijn niet te ontdekken.

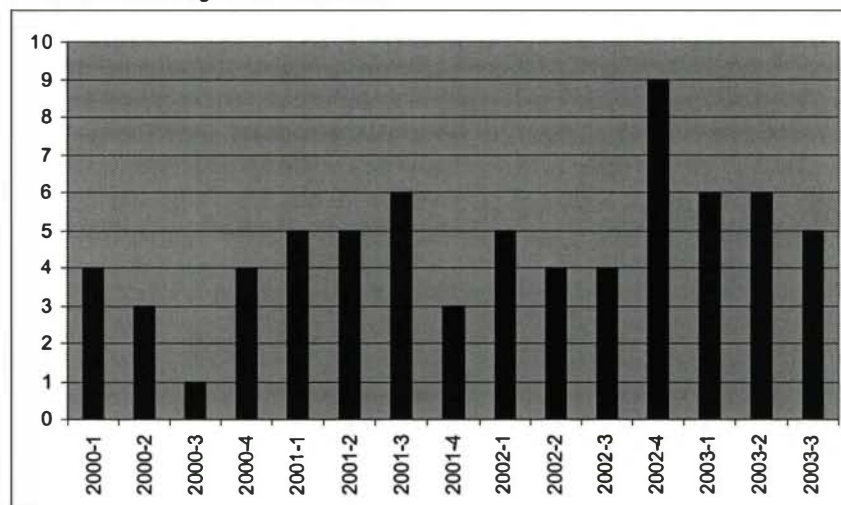
Wanneer we kijken of specifieke typen incidenten (braak / diefstal, vandalisme en brand) een trendmatig verloop vertonen blijkt het volgende.

Totaal aantal meldingen van braak / diefstal

Het totaal aantal gevallen van *braak / diefstal* stabiliseert zich vanaf het begin van 2002, met uitzondering van een piek in het eerste kwartaal van 2003. In dat kwartaal had één school drie inbraken. Deze piek in verder rustige tijden kan toeval zijn en we mogen dan ook heel voorzichtig¹² concluderen dat vanaf het begin van 2002 het aantal gevallen van *braak / diefstal* is gedaald.

Totaal aantal meldingen van vandalisme

Bij *vandalisme* is geen indicatie te bespeuren van een afname. De perioden in 2003 liggen gemiddeld eerder iets hoger dan de eerdere jaren, maar deze uitspraak is op zulke kleine aantallen gebaseerd, dat dit geen harde conclusie is.

Het aantal incidenten per school is over alle jaren gezien nergens erg hoog: maximaal drie meldingen per school per periode. Een toename in het totaal aantal meldingen van vandalisme is er eerder aan te wijten dat er méér scholen zijn die last hebben van vandalisme.

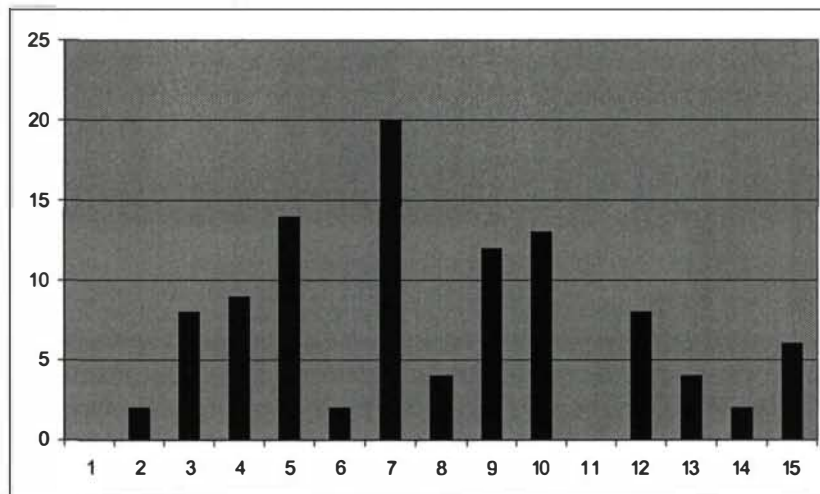
Brandschade komt bij de vijftien scholen in onze steekproef niet of nauwelijks voor. Er is slechts één school die twee meldingen op z'n naam heeft staan en tussen die twee zat ook nog een aanzienlijke periode.

Noot 12 Deze grafiek is op zulke lage aantallen incidenten gebaseerd, dat de variaties die we zien moeilijk als echte trends gekarakteriseerd kunnen worden. De 'piek' staat voor zes gevallen en zeker vergeleken met de drie keer dat vier gevallen zijn geregistreerd is de uitschieter niet echt veelbetekend.

De melding '*gevolgen van ruitbreuk*' is slechts één keer gegeven en is niet van belang voor dit onderzoek.

4.3.2 Individuele scholen

Totaal aantal verzekeringsmeldingen per school

Bovenstaande grafiek laat zien dat het aantal schademeldingen per school sterk verschilt. Sommige scholen hebben geen of nauwelijks problemen, andere wel. Dit beeld komt overeen met de beschrijving die de schooldirecteuren tijdens de interviews gaven van hun veiligheidssituatie.

Vergeleken met de grafiek over het totaal aantal glasschades per school (zie hierboven) valt op, dat een school met veel of weinig glasschades niet altijd evenredig veel of weinig meldingen bij de verzekering over andere problemen heeft. Soms heeft een school met veel glasschades maar weinig meldingen bij de verzekering of juist andersom.

Uit het aantal meldingen per school blijkt geen trend. De aantallen zijn laag en liggen verspreid over de hele onderzoeksperiode.

Als we de meldingen per school, per type incident per kwartaal bekijken, hebben vijf scholen in één periode drie meldingen van hetzelfde soort incident: vandalisme ofwel braak / diefstal. Dit is niet enorm vaak, maar in tenminste drie gevallen lijkt sprake te zijn van herhaald daderschap: dezelfde dader die meerdere keren toeslaat. Hieronder in het kort een aantal 'theorieën', die nadrukkelijk niet op harde bewijzen zijn gebaseerd.

- Eén school meldde drie keer inbraak met diefstal van computers, waarbij de diefstallen, steeds met ongeveer drie weken tussentijd werden gepleegd. Dit zou kunnen duiden op dezelfde dader die wacht tot er nieuwe computers staan en dan opnieuw z'n slag slaat.
- Op een andere school gebeurde iets soortgelijks: tot drie maal toe werd ingebroken en werden computers en andere artikelen gestolen. Tussen de inbraken zat telkens ongeveer een maand.
- Op een derde school leek de gevel met deuren, regenpijp en hoorn (van de schoolbel) het te moeten ontgelden. In één kwartaal werden één of meerdere deurknoppen tot drie keer toe beschadigd.

De maatregelen zouden een verplaatsingseffect kunnen hebben, bijvoorbeeld dat het ene type incident op een school steeds vaker voorkomt en een ander type juist steeds minder vaak. In het cijfermateriaal zijn hiervoor echter geen aanwijzingen gevonden.

4.4 Politiecijfers

De politie heeft cijfermateriaal ter beschikking gesteld ten aanzien van vijf typen incidenten:

- diefstal vanaf / uit school (inbraak in de school of diefstal van de gevel);
- diefstal overige goederen (bijvoorbeeld diefstal van jas of tas uit de school, door dader die rechtmatig binnen is);
- vernieling gebouw (vernieling aan het schoolgebouw zelf);
- vandalisme uit baldadigheid (vernielingen zonder opzet);
- overige vernielingen / beschadigingen (vernielingen anders dan aan het schoolgebouw);
- brand / ontploffing;
- overlast van / door jeugd (zonder vernieling).

De cijfers hebben betrekking op het aantal mutaties en dat betekent dat één en dezelfde gebeurtenis meerdere mutaties kan hebben. Wanneer bijvoorbeeld meerdere bureaus én de wijkagent melding maken van overlast op het schoolplein, wordt voor iedere melding een mutatie aangemaakt.

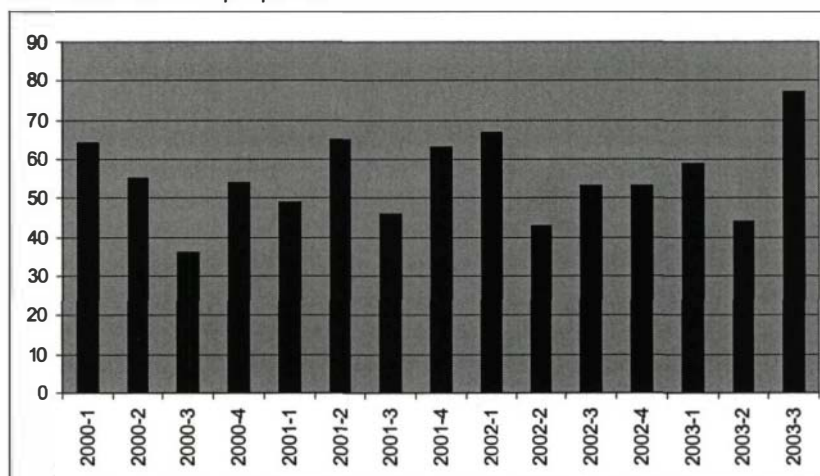
Op grond van een stijging of daling van het aantal mutaties kan niet met zekerheid geconcludeerd worden dat het aantal problemen ook is toe- of afgenomen. Steeds moet rekening gehouden worden met aangiftebereidheid.

Wanneer mensen eerder melding maken van een incident, neemt het aantal mutaties toe, terwijl er misschien wel minder problemen zijn.

Tussen de politiecijfers en de twee hierboven beschreven bronnen kan overlap zitten. Glasschades kunnen ook in de politiecijfers voorkomen, maar het hoeft niet. Hetzelfde geldt voor de verzekeringscijfers.

4.4.1 Totaaloverzicht

Totaal aantal mutaties per periode

Bovenstaande grafiek laat zien dat de vijftien scholen bij elkaar opgeteld niet in iedere periode evenveel meldingen hebben. Een seizoensgevoelige trend is echter niet te ontdekken. Ook een dalende lijn naar het heden toe is niet zichtbaar, die zou kunnen wijzen op effectiviteit van het project. Een afname van het aantal problemen zou in de cijfers overigens ook onzichtbaar kunnen blijven door een grotere aangiftebereidheid.

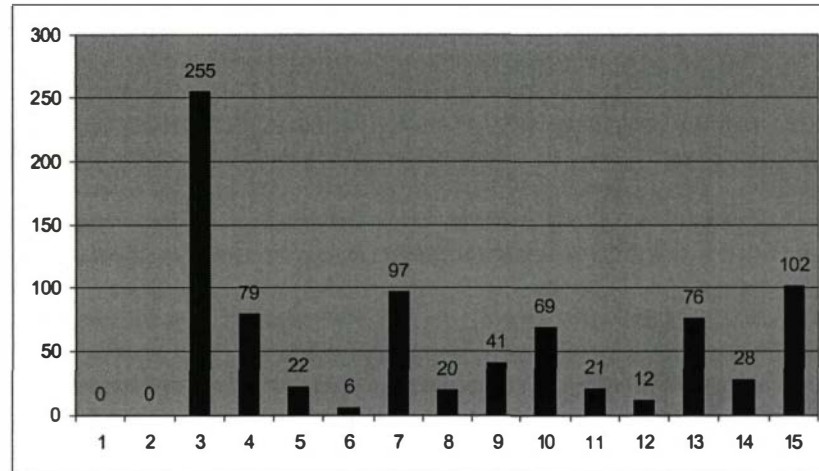
Als we kijken naar het totaal aantal meldingen per type incident blijkt een gedifferentieerder beeld. In bijlage 5 zijn voor alle incidenten staafdiagrammen opgenomen. Sommige incidenten fluctueren vrij sterk tussen 2000 en 2003, andere laten een stabiel beeld zien. Bij alle typen, behalve brand / ont-

ploffing en overlast van / door jeugd, is geen duidelijke trend omhoog of omlaag te zien. Bij brand / ontploffing is de eerste helft van 2003 opvallend laag, maar in de derde periode is er toch weer een piek. Die wordt veroorzaakt door twee scholen die in die periode vier of vijf keer last hadden van brand of ontploffing. De overlast van / door jeugd lijkt zelfs toe te nemen naar het eind van de onderzoeksperiode toe.

Resumerend kan uit de totaaloverzichten van de incidenten niet opgemaakt worden dat het project heeft geleid tot minder mutaties bij de politie. Nadrukkelijk dient hierbij echter rekening gehouden te worden met een mogelijke grotere aangiftebereidheid.

4.4.2 Individuele scholen

Totaal aantal meldingen per school

Het aantal meldingen bij de politie verschilt sterkt per school. De drie scholen die opvallend laag scoren waren uit de interviews ook al als zodanig bekend.

Een echte uitschieter is nummer 3. In bijlage 6 is te zien hoe hoog de incidenten in de verschillende perioden scoren, ook van de andere scholen. Op school 3 is veel overlast van / door jeugd en dat is in de loop van de tijd toegenomen. De categorie 'overige vernielingen / beschadigingen' is op deze school ook hoog en dat is in veel kwartalen het geval. Het derde kwartaal scoort in de laatste drie jaren steeds het hoogst van het hele jaar, maar niet alleen door overlast van / door jeugd en overige vernielingen / beschadigingen. Het totaal aantal incidenten op deze school varieert flink per periode en een teken dat het project een dalende trend heeft veroorzaakt is niet te zien.

De andere scholen laten, zeker vergeleken met school 3, een veel geringer aantal meldingen zien. Ongeveer de helft heeft niet (of hooguit in één periode) meer dan vijf mutaties per periode. De meeste scholen waarvoor dit geldt, gaven in het interview ook al aan dat er maar weinig problemen zijn. De meeste van hen zeiden ook dat het aantal incidenten gelijk was gebleven en dat klopt ook met de politiecijfers. Twee scholen met weinig problemen gaven aan dat ze vonden dat het aantal incidenten was afgenomen en van één van hen (school 14) is dat ook enigszins in de cijfers terug te vinden. De andere helft van de scholen vertoont een vrij stabiel beeld met iedere periode vijf tot tien mutaties. De meeste van hen vertelden in het interview dat er minder veiligheidsproblemen waren. In de politiecijfers is dat maar voor twee scholen te zien. Op die twee scholen (5 en 10) lijken vanaf het eerste en tweede kwartaal van 2002 de problemen kleiner te zijn geworden. De verschillen zijn niet zo groot met de situatie daarvoor, maar het zou kunnen

betekenen dat het project is aangeslagen. Eén school, waarvan de directeur zei dat het aantal incidenten is afgenomen, laat in de cijfers eerder een stijging dan een daling zien.

Tenslotte heeft school 7 in de laatste periode (derde kwartaal van 2003) een opvallende piek, terwijl het beeld over het algemeen vrij stabiel is. Deze piek wordt veroorzaakt door vandalisme uit baldadigheid, overige vernielingen, brand / ontploffing en overlast van / door jeugd. In het interview is hier geen melding van gedaan.

4.5 Samenvatting

Per bron zijn totaaloverzichten gemaakt van het aantal gebeurtenissen, meldingen en mutaties, waar mogelijk uitgesplitst naar typen incidenten. In deze totaaloverzichten is geen bevestiging gevonden van de vraag of het project effect heeft gehad. Uit de totaaloverzichten van de verzekeringscijfers is alleen een kleine dalende lijn te zien bij het aantal gevallen van braak / diefstal. Bij de politiecijfers kan een toegenomen aangiftebereidheid een vertekend beeld laten zien.

Als gekeken wordt naar de individuele scholen is school 5 de enige die zowel minder glasschades als minder mutaties bij de politie heeft. Bij een klein aantal andere scholen is in één van beide bronnen een lichte aanwijzing te vinden voor een daling. Er zijn echter ook scholen waar de problemen juist lijken te zijn toegenomen.

Het geheel overziend is uit het cijfermateriaal geen overtuigend bewijs voor de effectiviteit van het project te vinden. Dit is op zich niet onlogisch, aangezien nog niet alle maatregelen zijn uitgevoerd en omdat tekenen van rendement in de regel even op zich wachten.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Onderzoeksvraag

Deze evaluatie is uitgevoerd om antwoord te krijgen op de vraag: *wat heeft het project 'Schades op en rond scholen' teweeggebracht?*

Deze vraag heeft betrekking op zowel de preventieactiviteiten die als gevolg van het project zijn ondernomen als op het effect van deze activiteiten op het aantal schades en incidenten.

Ten aanzien van de preventieactiviteiten die in het kader van het project zijn ondernomen zijn zowel de directe als de indirecte effecten onderzocht. Bij de directe effecten gaat het om de concrete maatregelen die zijn uitgevoerd; met de indirecte effecten worden de meer procesmatige gevolgen bedoeld, zoals beleidsaanpassingen, budgetreserveringen, veranderingen in de samenwerking e.d. De directe effecten zijn zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin onderzocht.

In de volgende paragraaf zal antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag. Aangezien de evaluatie niet compleet zou zijn zonder een blik naar de toekomst, sluiten we af met de aanbevelingen.

5.2 Conclusies

Zowel de geïnterviewde schoolhoofden als de sleutelpersonen waren over het algemeen zeer lovend over de schouwen en adviezen.

Om inzicht te krijgen in de *directe effecten* van het project is in de interviews met de schoolhoofden en de sleutelpersonen gevraagd in hoeverre de geadviseerde maatregelen zijn uitgevoerd en welke gevolgen dit heeft. De antwoorden van de vijftien schoolhoofden uit onze steekproef zijn niet representatief voor alle Apeldoornse scholen, maar de uitkomsten geven op z'n minst wel een goede indicatie van de ontwikkelingen die op de scholen gaande zijn op het gebied van veiligheid.

De maatregelen hebben al effect gesorteerd. Op de meeste scholen die bij aanvang van het project te lijden hadden onder veiligheidsproblemen, zijn de problemen afgenomen, tenminste, volgens de geïnterviewde schoolhoofden. Uit het cijfermateriaal is een dergelijke daling in schades en overlast echter niet op te maken. Dat is niet onlogisch, gezien het feit dat nog niet alle maatregelen zijn uitgevoerd. Bovendien laten tekenen van rendement in de regel even op zich wachten.

De geadviseerde maatregelen zijn op de vijftien onderzochte scholen niet allemaal uitgevoerd. Gedeeltelijk komt dit doordat de uitvoering nog niet is voltooid: met name bij de 'grijze' maatregelen die de gemeente treft moet nog een flinke slag gemaakt worden. Gedeeltelijk zijn maatregelen ook bewust niet uitgevoerd, omdat ze niet wenselijk of noodzakelijk worden geacht. Die beslissing maakt de school zelf, bij de 'grijze' maatregelen eventueel in overleg met de afdeling Bouwmanagement van de gemeente.

Ten aanzien van de *indirecte effecten* heeft het project op de scholen uit de steekproef weinig verandering tot gevolg gehad. Volgens de sleutelpersonen zijn alleen de contacten tussen 'externe' partijen onderling (dus tussen gemeente, politie, wijkcoördinatoren, schoolbesturen en directeurenberaad) verbeterd. Het contact tussen de 'externe' partijen en de scholen is niet veranderd.

5.3 Aanbevelingen

In hoofdstuk 3 en 4 is verslag gedaan van de interviews met schoolhoofden en sleutelpersonen. Zij hebben vele suggesties gedaan, waarvan hieronder alleen de hoofdlijnen worden weergegeven.

5.3.1 Afronding huidig project

Het project 'Schades op en rond scholen' is nog niet klaar. De scholen zijn hier en daar nog maatregelen van plan en de gemeente heeft nog de taak de 'grijze' maatregelen op de meeste scholen uit te voeren.

Het feit dat op veel scholen sinds de schouw meerdere jaren zijn verstreken en de maatregelen door de gemeente nog niet zijn uitgevoerd betekent een risico ten aanzien van de motivatie van scholen om zich met veiligheid bezig te houden. In de eerste tussenevaluatie (2002) bleek al dat veel scholen, geënthousiasmeerd door de uitkomsten van de schouw, een snelle uitvoering van de maatregelen verwachtten. In deze tweede evaluatie is het beeld nog onveranderd.

Dat de uitvoering zo snel mogelijk ter hand moet worden genomen is voor niemand nieuw. Als aanbeveling zouden we wel mee willen geven om de scholen zo snel mogelijk te informeren over de planning. Wachten is niet zo erg, als je maar weet hoe lang.

5.3.2 Vervolg op het project

Een respondent formuleerde prachtig de noodzaak van een vervolg: "met veiligheid zijn we nooit klaar". Sommige scholen hebben nog steeds veiligheidsproblemen en het is niet onwaarschijnlijk dat problemen ontstaan die er eerst niet waren. Daarnaast zullen de maatregelen die dankzij het project zijn of worden gerealiseerd onderhouden en op de juiste manier gebruikt moeten worden.

Over de manier waarop dat vervolg vormgegeven zou moeten worden lopen de meningen op sommige punten uiteen. Op andere punten is meer overeenstemming. Hieronder worden de suggesties die tijdens de interviews zijn gedaan thematisch gebundeld. Wanneer een aanbeveling specifiek door DSP-groep wordt gedaan, wordt dat vermeld.

Dat partijen verenigd moeten blijven in een projectgroep staat als een paal boven water. Over wie daarin zouden moeten zitten en wat de centrale doelstelling zou moeten zijn, zijn de meningen verdeeld. De één wil het project verbreden: meer partijen betrekken (bijvoorbeeld ook de wijkcoördinator, Wisselwerk en de brandweer), naar meer vormen en oorzaken van onveiligheid kijken (vandalisme verbreden naar criminaliteitspreventie en ook leefbaarheid en brandveiligheid) en niet alleen naar de schoolterrein maar ook naar de schoolomgeving kijken. De ander wil het project vooral overzichtelijk, slank en met een beperkte opdracht houden.

De visie van DSP-groep hierop is dat integraliteit beslist toegevoegde waarde heeft, maar dat het project niet aan z'n eigen veelomvattendheid ten onder mag gaan. We stellen voor de basisformatie (lees: de projectgroep) beperkt te houden. Wanneer de projectgroep op een school problemen signaleert die vragen om een bredere aanpak, zouden specifiek voor dat deelproject meer disciplines uitgenodigd kunnen worden.

De schouw zoals die nu is gehouden heeft geleid tot enorm veel maatregelen ter preventie van vandalisme en criminaliteit, maar heeft ook veel tijd gekost. Uit de hoek van de scholen kwam het advies de aandacht vooral te richten

op scholen met problemen. Als uit cijfermateriaal van politie, Glascombinatie en de verzekering blijkt dat op een bepaalde school problemen zijn, zou de projectgroep daar zijn aandacht op moeten richten. Alle partijen zouden daarvoor regelmatig hun cijfermateriaal moeten analyseren. Dat is nu nog niet bij iedereen gewoonte.

Daarnaast hebben vooral de sleutelpersonen opgeroepen om een vinger aan de pols te houden. De problemen zijn nog niet op alle scholen verholpen en de kans dat zich in de toekomst nieuwe problemen voordoen is aanwezig. Ook zullen de getroffen maatregelen op de juiste manier gebruikt en onderhouden moeten worden. Alle scholen zouden periodiek (bijvoorbeeld iedere twee jaar) bezocht kunnen worden om te controleren of alles nog in orde is, maar de scholen zouden hierin ook meer eigen verantwoordelijkheid kunnen dragen. De scholen zouden bijvoorbeeld zelf een checklist in kunnen vullen en die kunnen opsturen aan de projectgroep. Die checklist dient dan niet alleen als controlemiddel, maar ook (en vooral) als communicatiemiddel. De projectgroep zou zo'n (handzame, door de scholen zelf te gebruiken) checklist moeten ontwikkelen. De scholen kunnen met de gevolgde werkwijze periodiek geïnformeerd worden over trends in de criminaliteit in en rond scholen, over mogelijke fysieke, elektronische en organisatorische maatregelen en over het gebruik en onderhoud van voorzieningen.

Aan deze methode, waarbij de scholen hun eigen veiligheidssituatie beoordelen, kleven een aantal nadelen. Een aantal scholen heeft aangegeven bang te zijn dingen over het hoofd te zien ('blind' voor de eigen situatie). Bovendien is er op deze wijze niet zoveel uitwisseling van ervaringen tussen scholen. Wanneer een persoon van buiten de school (bijvoorbeeld een lid van de projectgroep) langskomt, zijn beide nadelen niet aan de orde. Deze persoon kan dan in principe dezelfde checklist gebruiken als die de scholen zelf gebruiken. DSP-groep adviseert om de methode met de checklist periodiek (bijvoorbeeld iedere twee jaar) uit te voeren en daarbij goed gebruik te maken van de mogelijkheid om scholen meer 'veiligheids-minded' te maken en van informatie te voorzien. Een schouw door iemand uit de projectgroep zou gehouden moeten worden wanneer uit cijfermateriaal blijkt dat er een probleem is, óf wanneer de school heeft aangegeven graag geschouwd te willen worden.

Verder heeft het project tot nu toe geleerd dat het voor de betrokkenheid van scholen belangrijk is dat toegezegde maatregelen ook op redelijk korte termijn worden uitgevoerd. Eigenlijk zou het budget al klaar moeten staan op het moment dat de adviezen worden gegeven. In hoeverre dat haalbaar is kan DSP-groep niet inschatten, maar de bedoeling zal duidelijk zijn.

De discussie ten aanzien van het groenonderhoud speelt al geruime tijd. Alle partijen wensen op korte termijn een oplossing. Dat het groen onderhouden moet worden is bekend, maar het gaat er nu om wie het kan betalen. De enige aanbeveling die we ten aanzien van dit punt kunnen formuleren is: wacht niet te lang, want het groen groeit onverbiddelijk verder.

Tenslotte zijn er twee wat kleinere punten die we hier nog even specifiek willen aantippen.

Het eerste punt van aandacht betreft het beperken van ongewenste toegankelijkheid tijdens openingstijden van de school. Eén van de geïnterviewde schoolhoofden heeft haar school omgevormd zien worden tot brede school en heeft de ervaring dat het daardoor veel moeilijker wordt te controleren wie wel of niet in de school thuis hoort. Aangezien het concept van de brede school op verschillende plaatsen in Apeldoorn gerealiseerd zal worden, verdient dit punt speciale aandacht in de planvorming.

Tenslotte uitte één respondent zijn bezorgdheid over de kwaliteit van de controles in het kader van de gebruiksvergunning. De controle door het bedrijf,

dat het bestuur van het openbaar primair onderwijs daarvoor inhuurt, vond hij zeer onzorgvuldig. Deze opmerking kunnen we niet op waarde schatten, maar oplettendheid door het schoolbestuur lijkt ons van belang.

Bijlagen

Bijlage 1 Respondenten

Scholen in de steekproef

- mw. Schoonen (directeur), Anne Frankschool
- mw. Hesselman (directeur), De Beemte
- mw. Duynstee (directeur), De Boemerang
- dhr. Kamphuis (directeur), De Korenaar
- dhr. Zuideveld (directeur), De Marke
- dhr. Blom (directeur), De Touw ladder
- dhr. Muller (conrector), Edison College
- dhr. van der Heijden (directeur), dhr. van Beek (leerkracht met functie veiligheid), Hertog van Gelreschool
- dhr. Tuin (hoofd technische dienst), Hoofdlokatie Sprengeloo
- dhr. Aalbers (directeur), 't Schrijvertje
- dhr. Harbers (adjunct directeur), Koningin Wilhelminaschool
- dhr. Niezink (directeur tot eind schooljaar 2002-2003), Koningin Emma-school
- mw. Dikkers(directeur), De Mheentgronden
- mw. Brunsting (directeur) en dhr. Hoegen-Dijkhof (conciërge), Meester Lugtmeijer
- mw. Hulzebos-de Jongh (directeur), Oosterhuizen

Sleutelpersonen

- dhr. Nap, Politie Noord- en Oost-Gelderland, District Apeldoorn
- dhr. Cusveller, Gemeente Apeldoorn, dienst Samenleving, onderwijshuisvesting
- dhr. Jongejan, Gemeente Apeldoorn, dienst Veiligheid, Recht en Burgerzaken, verzekeringen.
- dhr. Bouwmeester, Felua-groep
- dhr. Gerritsen, Gemeente Apeldoorn, Wijkcoördinator noord-west
- dhr. Klein, voorzitter Schoolleiders Beraad Apeldoorn
- mw. Lieftink, Bestuurscommissie OPO
- dhr. Tijdink, Glascombinatie Nederland

Bijlage 2 Verantwoording steekproeftrekking

1 Voorbereiding: evenredige verdeling

We hebben een niet-aselecte steekproef getrokken. Gezocht is naar een steekproef waarin de volgende kenmerken in dezelfde verhouding voorkomen als in de volledige verzameling van geschouwde scholen.

- vestiging in Apeldoorn – vestiging in randdorpen (1)
- spreiding over de 4 wijken in Apeldoorn (2)
- datum schouw: verdeling in 3 a 4 perioden (3)
- voortgezet onderwijs – basisonderwijs (4)
- openbaar onderwijs – bijzonder onderwijs (5)
- speciaal onderwijs – niet speciaal onderwijs (6)

Wanneer het totale overzicht van geschouwde scholen wordt bestudeerd, kunnen de volgende conclusies getrokken worden.

- Van de geschouwde scholen liggen er 81 in de stad Apeldoorn en 13 in de dorpen. Ugchelen wordt bij de stad gerekend.
- De geschouwde scholen die in de stad liggen zijn niet gelijkmatig over de wijken verdeeld. In noordwest zijn 25 scholen geschouwd, in noordoost 19, in zuidwest 17 en in zuidoost 20.
- De eerste scholen die werden geschouwd lagen in zuidwest Apeldoorn: deze zijn in mei 2000 bezocht. Vervolgens zijn in februari, maart en april 2001 scholen in zuidoost geschouwd. Aansluitend de scholen in noordwest van mei tot en met oktober 2001. Eén aparte school in noordwest kwam later nog in december 2001. Noordoost was de laatste wijk in de stad die aan de beurt kwam: november en december 2001. Eén aparte school in noordoost is later in mei 2002 nog bezocht.
De scholen in de dorpen zijn in februari en maart 2002 geschouwd.
- Aangezien de spreiding over de vier wijken in Apeldoorn gelijk valt met de datum van de schouw, is in de steekproef alleen geselecteerd op spreiding over de vier wijken. De datum van de schouw is verder buiten beschouwing gelaten.
- Van alle geschouwde scholen is het merendeel basisschool: 75 tegenover 17 scholen voor voortgezet onderwijs. Eén school (een speciale school) levert zowel basis- als voortgezet onderwijs. Eén school voor beroepsonderwijs heeft meegedaan.
- Van de 94 geschouwde scholen zijn er 38 openbaar en 55 bijzonder. Eén school is beide.
- In het project zijn 8 speciale scholen bezocht en 86 niet speciale scholen.

De criteria zijn bij de steekproeftrekking op volgorde toegepast: het eerst de vestiging in Apeldoorn of de randdorpen, als laatste de verdeling tussen speciaal en niet speciaal onderwijs.

In onderstaand overzicht is te zien hoeveel scholen per kenmerk zijn geschouwd en in welke aantallen deze kenmerken in de steekproef moeten terugkomen.

Overzicht van de typen scholen die zijn geschouwd, vertaald naar het aantal per type dat nodig is in de steekproef (bij een evenredige verdeling)

Type school	Aantal geschouwd	Aantal nodig in steekproef
<i>Vestiging</i>	<i>(totaal = 94)</i>	<i>(totaal = 15)</i>
in Apeldoorn	81	13
in dorpen	13	2
<i>Wijk binnen Apeldoorn</i>	<i>(totaal = 81)</i>	<i>(totaal = 13)</i>
nw	25	4
no	19	3
zw	17	3
zo	20	3
<i>Voortgezet onderwijs – basisonderwijs</i>	<i>(totaal = 94)</i>	<i>(totaal = 15)</i>
voortgezet	17	3
basis	75	12
voortgezet + basis	1	0
beroeps	1	0
<i>Openbaar – bijzonder</i>	<i>(totaal = 94)</i>	<i>(totaal = 15)</i>
openbaar	38	6
bijzonder	55	9
openbaar + bijzonder	1	0
<i>Speciaal – niet speciaal</i>	<i>(totaal = 94)</i>	<i>(totaal = 15)</i>
speciaal	8	1
niet speciaal	86	14

2 Eerste selectie: vestiging in Apeldoorn en dorpen

Als eerste stap zijn aselect ('met de ogen dicht') 13 scholen in Apeldoorn en 2 scholen in de dorpen gekozen.

Eerste selectie (13 random in Apeldoorn, 2 random in dorpen)

nr.	naam	Apeldoorn (a) of dorp	straat	wijk	Datum schouw	VO (v) of basis (b)	Openbaar (O) of bijzonder
4	't Schrijvertje	a	Gentiaanstraat 594	no	30-11-01	b	g
9	Het Anker	a	Lohengrinstraat 14	no	27-11-01	b	pc
14	Kon. Wilhelminaschool	a	Prof. Röntgenstraat 10	nw	19-09-01	b	pc
25	De Boemerang	a	Zilverschoon 104	no	20-12-01	b	o + sbo
32	Hertog van Gelreschool	a	Morellenlaan 47	no	16-05-02	b	k
40	De Rank	a	Boerhaavestraat 111	nw	23-05-01	b	pc
81	Meester Lugtmeijer	a	1 ^e Wormenseweg 158	zw	23-05-00	b	o
43	Heuvellaanschool	a	Burglaan 44	nw	12-06-01	b	o
51	De Korenaar	a	Staringlaan 53	nw	14-06-01	b	pc
58	Anne Frankschool	a	Regentesselaan 34	nw	19-06-01	b	k
62	Het Edison College	a	Waleweingarde 103	zo	06-03-01	v	o
73	De Sjofar	a	Glazeniershorst 403-404	zo	02-04-01	b	pc
78	Koningin Emma	a	Thorbeckestraat 8	zw	10-05-00	b	pc
26	Beemte	Beemte Broekland	Beemterweg 31		27-03-02	b	pc
79	Oosterhuizen	Lieren	Het Oude Veen 17		26-02-02	b	o

3 Tweede selectie: spreiding over de wijken binnen Apeldoorn

Vervolgens is voor de 13 scholen binnen Apeldoorn (zie bij de eerste selectie) bekeken of ze in de goede verhouding over de vier wijken zijn verdeeld. Wijzigingen in de steekproef zijn hieronder toegelicht.

Tweede selectie (binnen Apeldoorn gelijkmatige spreiding over de wijken)

nr.	naam	Apeldoorn (a) of dorp	straat	wijk	Datum schouw	VO (v) of basis (b)	Openbaar (O) of bijzonder
26	Beemte	Beemte Broekland	Beemterweg 31		27-03-02	b	pc
79	Oosterhuizen	Lieren	Het Oude Veen 17		26-02-02	b	o
4	't Schrijvertje	a	Gentiaanstraat 594	no	30-11-01	b	g
25	De Boemerang	a	Zilverschoon 104	no	20-12-01	b	o + sbo
32	Hertog van Gelreschool	a	Morellenlaan 47	no	16-05-02	b	k
14	Kon. Wilhelminaschool	a	Prof. Röntgenstraat 10	nw	19-09-01	b	pc
40	De Rank	a	Boerhaavestraat 111	nw	23-05-01	b	pc
51	De Korenaar	a	Staringlaan 53	nw	14-06-01	b	pc
58	Anne Frankschool	a	Regentesselaan 34	nw	19-06-01	b	k
62	Het Edison College	a	Waleweingaarde 103	zo	06-03-01	v	o
63	De Marke	a	Holtrichtersveld 1	zo	07-03-01	b	o
73	De Sjofar	a	Glazeniershorst 403-404	zo	02-04-01	b	pc
81	Meester Lugtmeijer	a	1 ^e Wormenseweg 158	zw	23-05-00	b	o
78	Koningin Emma	a	Thorbeckestraat 8	zw	10-05-00	b	pc
74	De Touwladder	a	Bogaardslaan 75	zw	06-05-00	b	pc

Gewenste verdeling van aantallen scholen per wijk in Apeldoorn

- no: 3 scholen (was 4: 1 (nr. 9) is verwijderd)
- nw: 4 scholen (was 5: 1 (nr. 43) is verwijderd)
- zo: 3 scholen (was 2: uit alle scholen in zuidoost is er 1 (nr. 63) toegevoegd)
- zw: 3 school (was 2: uit alle scholen in zuidwest is er 1 (nr. 74) toegevoegd)

4 Derde selectie: spreiding basis- en voortgezet onderwijs

De selectie is vervolgens gecontroleerd op de verhouding tussen aantal basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs.

Derde selectie (evenredige spreiding basisonderwijs – voortgezet onderwijs)

nr.	naam	Apeldoorn (a) of dorp	straat	wijk	Datum schouw	VO (v) of basis (b)	Openbaar (O) of bijzonder
26	Beemte	Beemte Broekland	Beemterweg 31		27-03-02	b	pc
79	Oosterhuizen	Lieren	Het Oude Veen 17		26-02-02	b	o
4	't Schrijvertje	a	Gentiaanstraat 594	no	30-11-01	b	g
25	De Boemerang	a	Zilverschoon 104	no	20-12-01	b	o + sbo
32	Hertog van Gelreschool	a	Morellenlaan 47	no	16-05-02	b	k
14	Kon. Wilhelminaschool	a	Prof. Röntgenstraat 10	nw	19-09-01	b	pc
81	Meester Lugtmeijer	a	1 ^e Wormenseweg 158	zw	23-05-00	b	o
51	De Korenaar	a	Staringlaan 53	nw	14-06-01	b	pc
58	Anne Frankschool	a	Regentesselaan 34	nw	19-06-01	b	k
63	De Marke	a	Holrichtersveld 1	zo	07-03-01	b	o
74	De Touwladder	a	Bogaardslaan 75	zw	06-05-00	b	pc
78	Koningin Emma	a	Thorbeckestraat 8	zw	10-05-00	b	pc
62	Het Edison College	a	Waleweingaarde 103	zo	06-03-01	v	o
6	Jr. College De Mheentgronden	a	Duizendschoon 8	zo	07-12-01	v	o
56	Sprengeloo, hoofdlocatie, Christelijk Lyceum	a	Jachtlaan 108	nw	10-10-01	v	chr

Gewenste verdeling van aantallen scholen per type onderwijs

- basisonderwijs: 12 scholen (was 14: 2 (nr. 40 en 73) zijn aselekt gekozen en verwijderd)
- voortgezet onderwijs: 3 scholen (was 1: 2 nieuwe (nr. 6 en 56) zijn gekozen uit de scholen voor voortgezet onderwijs; gekozen is voor een school in zuidoost en één in noordwest om het evenwicht per stadsdeel te behouden)

5 Controle op evenredige spreiding openbare en bijzondere scholen

Bovenstaande selectie is nageteld op aantallen openbare en bijzondere scholen. De verhouding bleek in orde.

Gewenste verdeling openbare en bijzondere scholen

openbaar: 6 scholen (is al goed)

bijzonder: 9 scholen (is al goed)

6 Controle op evenredige spreiding speciale en niet speciale scholen

Ook de verhouding tussen speciale en niet speciale scholen is gecontroleerd.

Gewenste verdeling speciale en niet speciale scholen

speciaal: 1 school (is al goed)

niet speciaal: 14 scholen (is al goed)

7 Steekproef

Volgens de hierboven beschreven procedure is gekozen voor de volgende 15 scholen. De scholen zijn opnieuw genummerd. De nieuwe nummering wordt verder in de analyse gebruikt.

nr.	naam	Apeldoorn (a) of dorp	straat	wijk	Datum schouw	VO (v) of basis (b)	Openbaar (O) of bijzonder
1	Beemte	Beemte Broekland	Beemterweg 31		27-03-02	b	pc
2	Oosterhuizen	Lieren	Het Oude Veen 17		26-02-02	b	o
3	't Schrijvertje	a	Gentiaanstraat 594	no	30-11-01	b	g
4	De Boemerang	a	Zilverschoon 104	no	20-12-01	b	o + sbo
5	Hertog van Gelreschool	a	Morellenlaan 47	no	16-05-02	b	k
6	Kon. Wilhelminaschool	a	Prof. Röntgenstraat 10	nw	19-09-01	b	pc
7	Meester Lugtmeijer	a	1 ^e Wormenseweg 158	zw	23-05-00	b	o
8	De Korenaar	a	Staringlaan 53	nw	14-06-01	b	pc
9	Anne Frankschool	a	Regentesselaan 34	nw	19-06-01	b	k
10	De Marke	a	Holtrichtersveld 1	zo	07-03-01	b	o
11	De Touwladder	a	Bogaardslaan 75	zw	06-05-00	b	pc
12	Koningin Emma	a	Thorbeckestraat 8	zw	10-05-00	b	pc
13	Het Edison College	a	Waleweingaarde 103	zo	06-03-01	v	o
14	Jr. College De Mheentgronden	a	Duizendschoon 8	zo	07-12-01	v	o
15	Sprengeloo, hoofdlokatie, Christelijk Lyceum	a	Jachtlaan 108	nw	10-10-01	v	chr

Verklaring van afkortingen

Apeldoorn of dorp

a = Apeldoorn

Wijk

no = noord oost

nw = noord west

zo = zuid oost

zw = zuid west

Openbaar of bijzonder

o = openbaar

pc = protestant-christelijk

g = gereformeerd

k = katholiek

Speciaal onderwijs

sbo = speciaal basisonderwijs

vso = voortgezet speciaal onderwijs

Bijlage 3 Overzicht geadviseerde maatregelen

Antwoorden op de vraag of de aanbevelingen zijn uitgevoerd

	Scholen														
Aanbeveling	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Aangifteformulier	nog niet nodig	ja	ja	ja	ja	nog niet nodig	nee, werkte niet	ja, had disk al	nee	ja	ja	ja	ja	ja	nog niet nodig
Verbodsbordjes	x	nog niet	zodra hek	ja	nee, niet gewenst	nog niet	ja	ja	nog niet	was al	ja	nee: politie	x	x	komt nog
Hekwerk rondom school aanbrengen	x	x	x	x	ja	x	ja	nog niet	x	ja, al aanvraag	ja	ja	ja	x	ja
Hekwerk afsluiten	x	x	x	ja	x	ja	x	x	was al	x	x	x	x	was al	x
Fietsenstalling afsluitbaar maken	nee	nee, niet wenselijk	x	x	x	nee, niet nodig	in uitvoering	nee	nee, zinloos	x	nee, niet nodig	x	ja	x	x
Verlichting in fietsenstalling	x	x	x	x	x	ja, zelf	x	x	x	nee	x	x	was al	x	x
Beglazing	x	x	ja, ook Arbo	x	x	ja, met nieuwbouw	x	ja, geleidelijk	ja, ook Arbo	ja	x	x	was al, is nieuwbouw	nee: brandweer	onbekend
Buitenverlichting	nee	nog niet	ja	ja	ja	ja, met nieuwbouw	ja	nee	komt nog	ja	ja	nee, niet nodig	ja	ja	x
Binnenverlichting	onbekend	x	ja	was al	ja	ja	ja	ja	komt nog	ja	ja	onbekend	was al	was al	ja
Alarmsysteem uitbreiden	weet niet	moet nog	nog niet	nee	weet niet	ja	x	nee	nog niet	ja	x	ja	ja	ja	ja
Optische signalering	weet niet	niet wenselijk	nog niet	nee	weet niet	ja	x	nee	nog niet	nee	x	ja	ja	ja	x
Camera's	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	ja	ja	x
Opklimbeperking	x	ja	ja	x	niet wenselijk	x	ja	ja	ja	nee	was al	ja	ja	ja	x
Containers inpandig opslaan	nee	ja	ja	nee	ja	nee	ja	nvt	ja	nee	nee	x	nee, verplaatst	x	ja
Containers verankeren	x	x	x	ja	x	nee	nvt	was al	nvt	nee	nee	x	kan niet	x	nee
Containers afsluitbaar maken	x	x	x	nee	x	nee	nvt	was al	nvt	was al	ja	x	nee	x	ja
Afvalbakken legen en verwijderen	x	x	x	x	ja	was al	x	nee	was al	nee	was al	x	was al	was al	ja
Computers verankeren	nee	ja	nog niet	ja	ja	ja	x	ja?	nee	ja	ja	x	ja	ja	ruimte
Computers etsen	ja	nee	nog niet	ja	ja	nee	x	ja?	ja	nee	snel	x	ja	ja	ruimte

Dure artikelen uit zicht	ja	was al	was al	vakantie	was al	was al	ja	was al	was al	nee	nee	nee	ja	was al	nee
Dure artikelen registreren met diskette	nee	nee	nee	nee	nee	nee	anders	nee	anders	nee	nee	nee	anders	anders	nee
Dure artikelen achter slot en grendel	nee	?	server	nee	was al	was al	vakantie	soms	nee	ja	?	?	ja	?	nee
Dure artikelen markeren	computers	nee	nee	ja	computers	nee	nee	?	computers	nee	computers	snel	computers	ja	nee
Toegankelijkheid schoolgebouw	nee	nee	x	x	nee	nee	nee	nee	nee	nee	was al	x	toezicht	toezicht	toezicht
Groen op veiligheidsniveau	ja	nee	ja	ja	ja	ja	ja	ja	nee	ja	?	ja	nvt	ja	ja
Sleutelbeheer	x	x	was al	was al	was al	was al	was al	was al	was al	x	was al	was al	was al	impuls	was al
Toezicht vakanties	was al	was al	was al	was al	was al	was al	nee	was al	was al	was al	was al	was al	was al	was al	nee
Brievenbus	was al	nee	ja	x	nee	x	x	x	was al	was al	x	x	was al	x	x
Brandveiligheid	ja	x	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Speeltoestellen	ja	x	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Hemelwaterafvoeren	x	x	x	x	x	x	x	nee	x	x	x	x	x	x	x
Parkeerverbod	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	ja	x	x	x
Personeelskamer	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	nee

x: advies is niet gegeven

Scholen:

- 1 Beemte
- 2 Oosterhuizen
- 3 't Schrijvertje
- 4 De Boemerang
- 5 Hertog van Gelreschool
- 6 Kon. Wilhelminaschool
- 7 Meester Lugtmeijer
- 8 De Korenaar
- 9 Anne Frankschool
- 10 De Marke
- 11 De Touwladder
- 12 Koningin Emma
- 13 Het Edison College
- 14 Jr. College De Mheentgronden
- 15 Sprengeloo, hoofdlocatie, Christelijk Lyceum

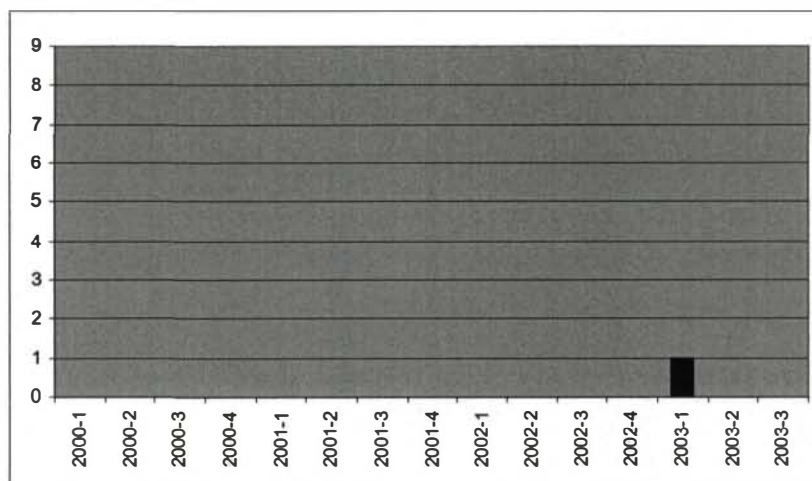
Aanbevelingen voluit (per school kan de formulering afwijken):

Aangifteformulier	Nieuw aangifteformulier gebruiken (zie diskette)
Verbodsbordjes	Schoolterrein voorzien van verbodsbordjes met leeftijdsbeperking
Hekwerk rondom school aanbrengen	Schoolterrein fysiek afsluiten dmv hekwerk
Hekwerk afsluiten	Gebruik hekwerk om schoolterrein buiten schooltijden fysiek af te sluiten
Fietsenstalling afsluitbaar maken	Fietsenstalling afsluiten door hekwerk
Beglazing	Daar waar nog niet aanwezig inbraakwerende- en veiligheidsbeglazing toepassen (bij glasschade of direct al)
Buitenverlichting	Extra verlichting aanbrengen rondom schoolgebouw
Binnenverlichting	Binnen de school op enkele strategische punten verlichting laten branden (tijdens jaarwisseling ook lokalen op begane grond)
Alarmsysteem uitbreiden	Alarmsysteem uitbreiden tot alle lokalen en ruimten, met optische signalering
Optische signalering	
Camera's	De al aanwezige videobewaking in en om de school uitbreiden en verbeteren
Opklimbeperring	Opklimbeperkende maatregelen verlaagde dakgedeelten
Containers inpandig opslaan	Containers bij voorkeur inpandig opslaan of op afsluitbaar gedeelte van schoolterrein, anders afsluiten en verankeren
Containers verankeren	
Containers afsluitbaar maken	
Afvalbakken legen en verwijderen	Afvalbakken na schooltijd legen en voor weekeinden en vakanties zoveel mogelijk verwijderen
Computers verankeren	Computerapparatuur verankeren en etsen
Computers etsen	
Dure artikelen uit zicht	Dure artikelen uit het zicht houden en registreren m.b.v. registratieprogramma-disk, markeer ze met naam of postcode, opbergen in daarvoor bestemde, goed af te sluiten (beveiligde) ruimte
Dure artikelen registreren met diskette	
Dure artikelen achter slot en grendel	
Dure artikelen markeren	
Toegankelijkheid schoolgebouw	Bepaalde toegankelijkheid tijdens openingstijden van de school, bijv. door deur alleen vanaf de binnenkant bedienbaar te maken
Groen op veiligheidsniveau	Groenvoorziening rondom op veiligheidsniveau brengen en houden
Sleutelbeheer	Goed sleutelbeheer
Toezicht vakanties	Op tijden dat de school niet gebruikt wordt en zeker in vakantieperiode omwonenden, ouders en leerkrachten inschakelen t.b.v. toezicht
Brievenbus	Brievenbus afsluitbaar maken en rondom brandwerend materiaal toepassen: met name rond jaarwisseling
Brandveiligheid	In een Predikaat 'Veilige School' dienen ook veiligheidsaspecten tav brandweer en wettelijke vereisten t.a.v. speeltoestellen te worden opgenomen
Speeltoestellen	
Hemelwaterafvoeren	Hemelwaterafvoeren vervangen door metalen en bij voorkeur vierkante regenpijpen
Parkeerverbod	Parkeerverbod rondom de school, op bepaalde tijden van de dag, instellen
Personeelskamer	Personeelskamer afsluiten

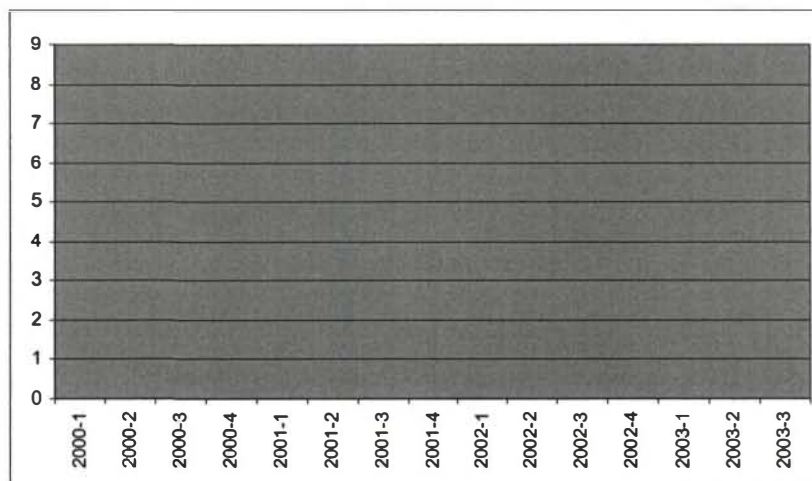
Bijlage 4 Aantal glasschades per school (bron: Glascombinatie Nederland)

horizontaal: perioden per jaar
verticaal: aantal gebeurtenissen met glasschade

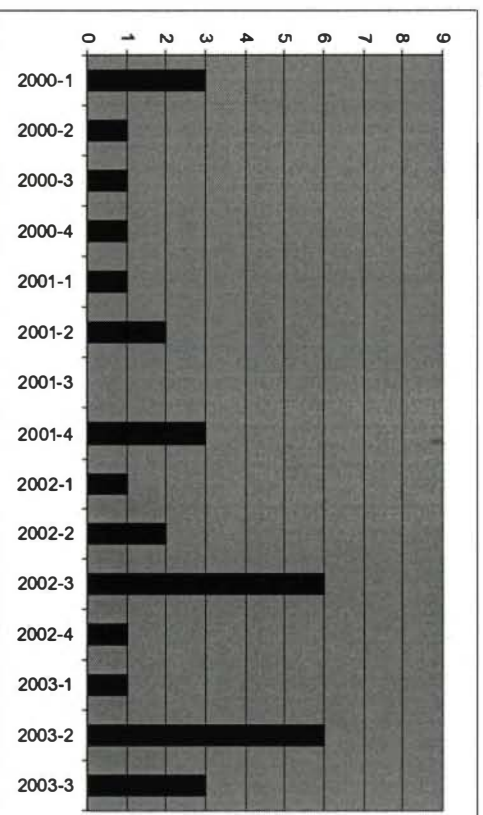
School 1: Beemte

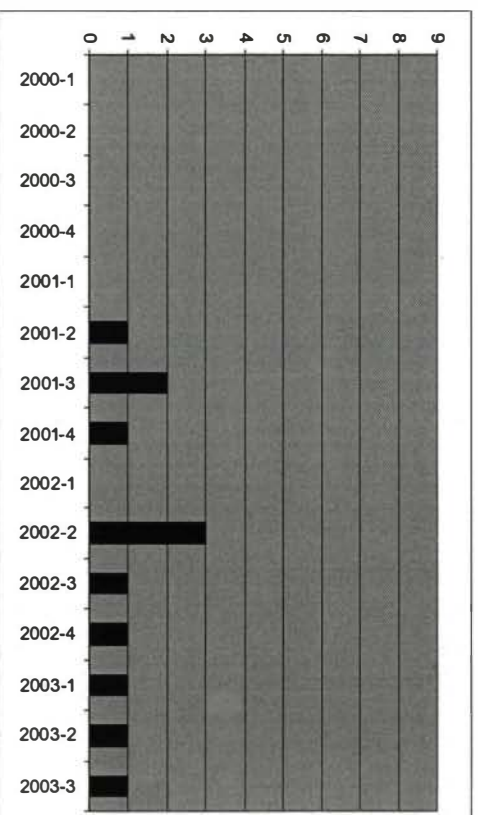
School 2: Oosterhuizen

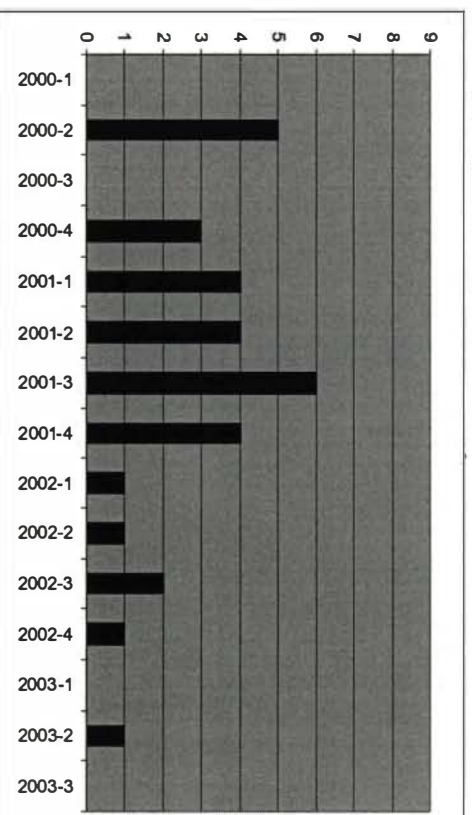
School 3: 't Schrijvertje

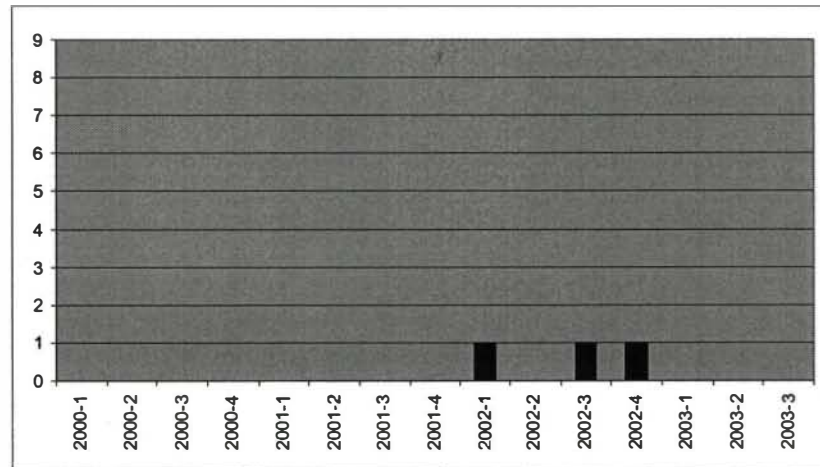
School 4: De Boemerang

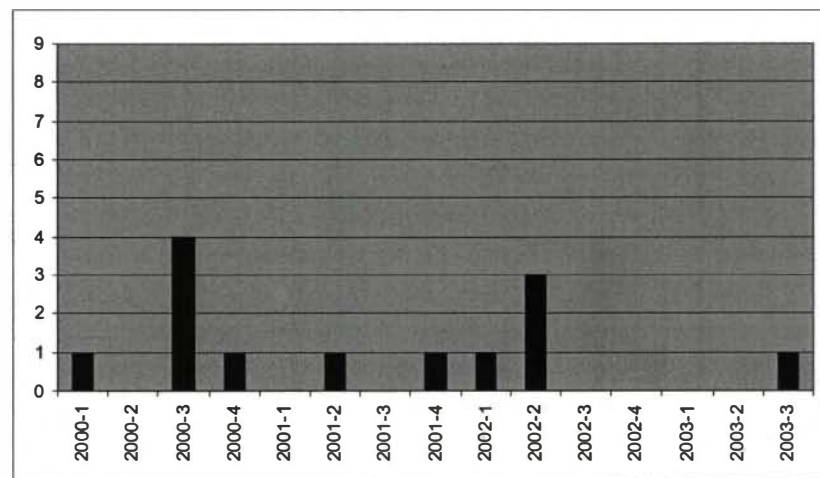
School 5: Hertog van Gelreschool

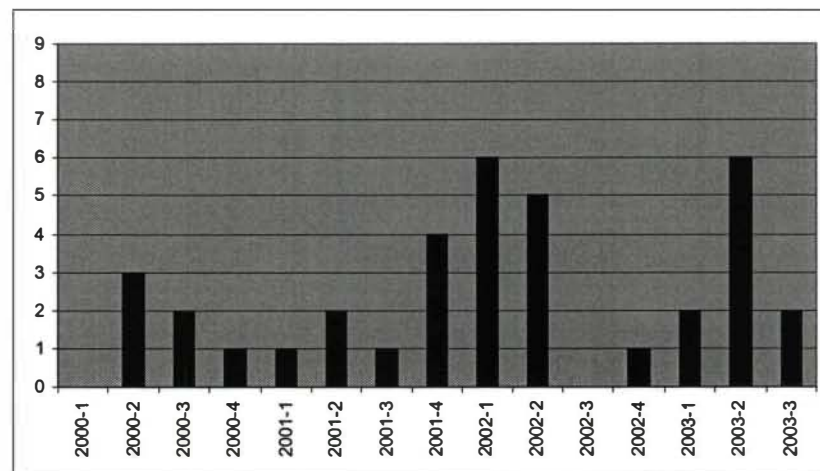
School 6: Kon. Wilhelminaschool

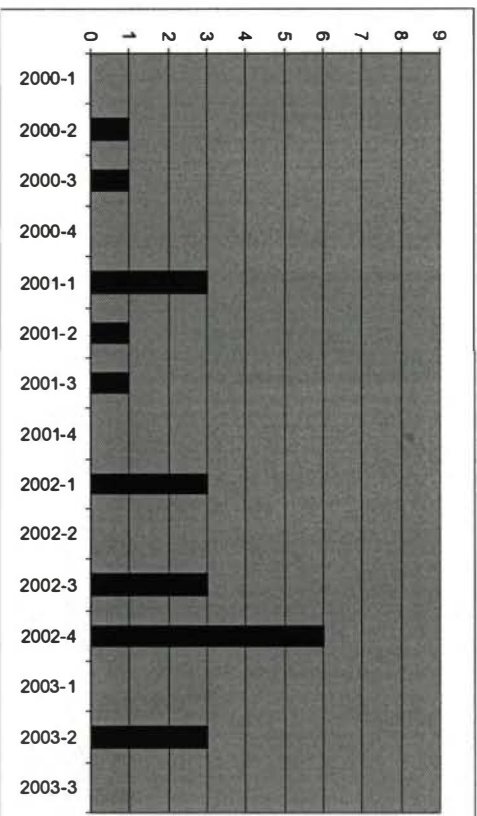
School 7: Meester Lugtmeijer

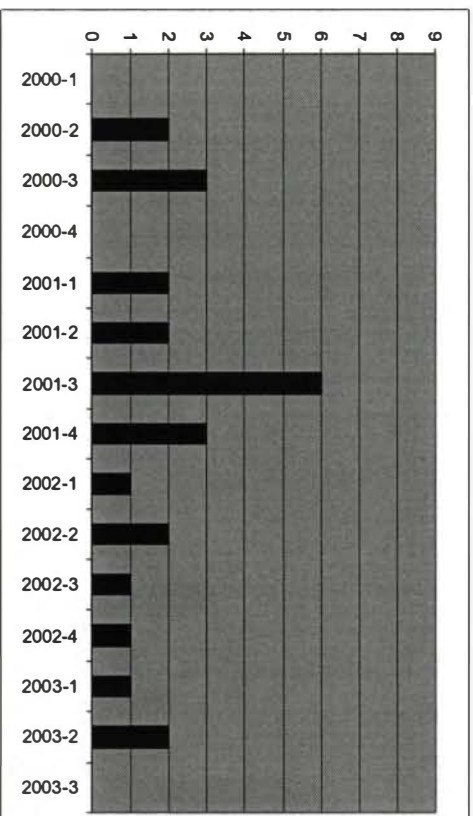
School 8: De Korenaar

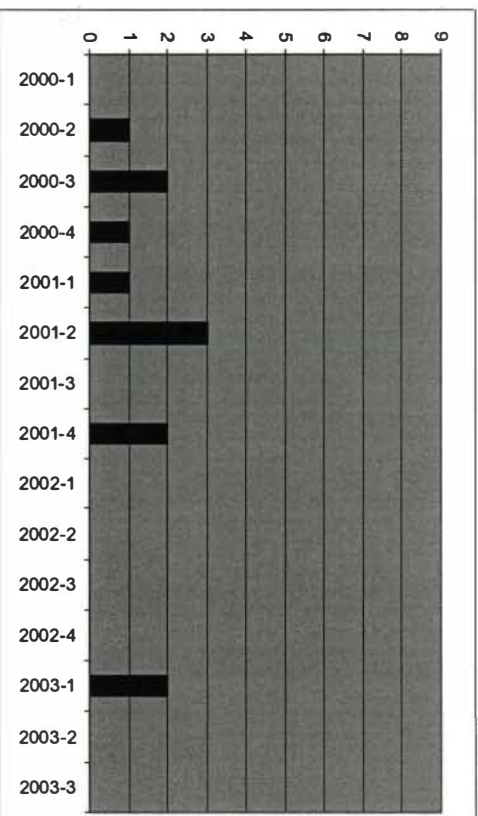
School 9: Anne Frankschool

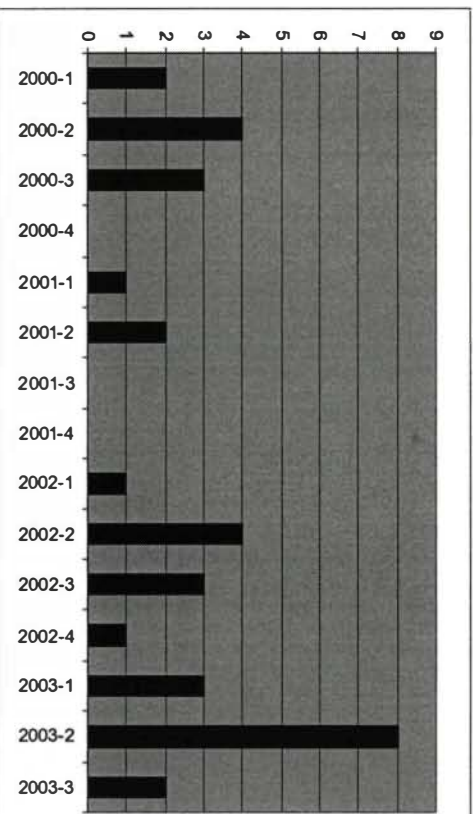
School 10: De Marke

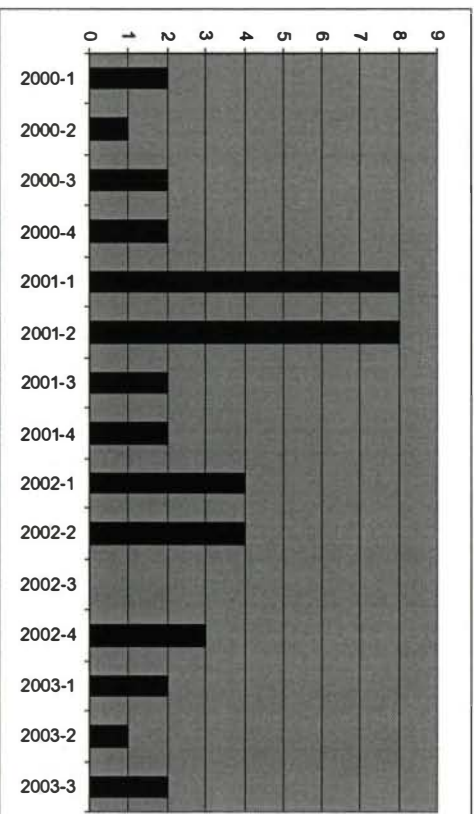
School 11: De Touwlander

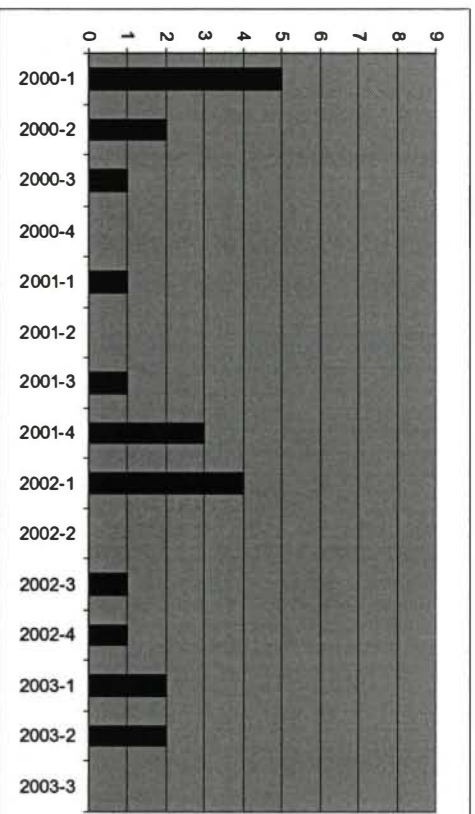
School 12: Koningin Emma

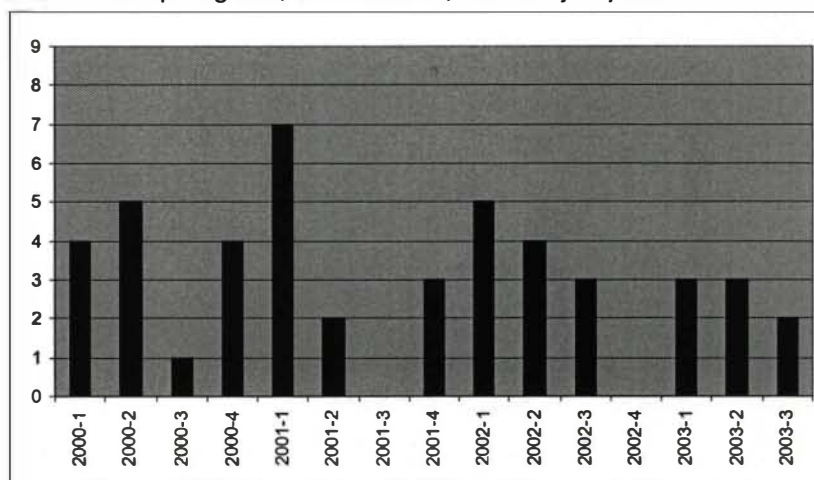
School 13: Het Edison College

School 14: Jr. College De Mheentgronden

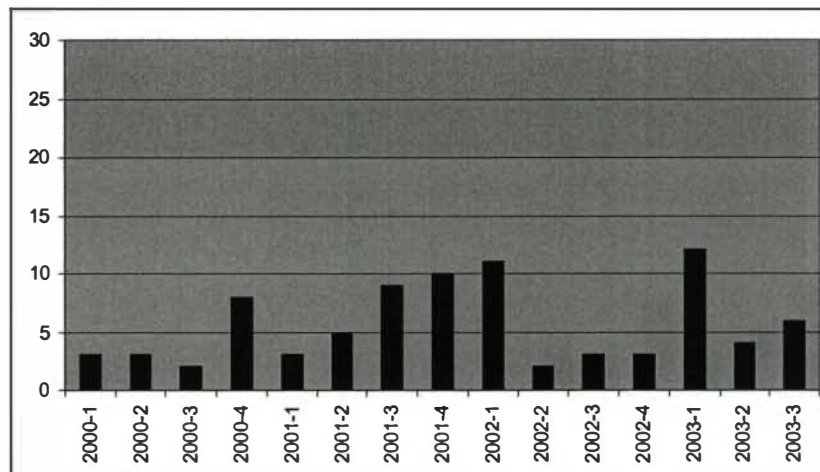

School 15: Sprengeloo, hoofdlocatie, Christelijk Lyceum

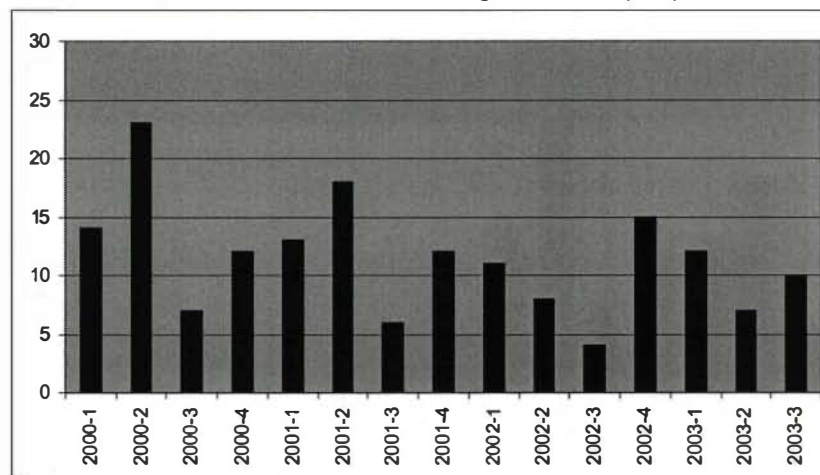

Bijlage 5 Verloop van het aantal mutaties per type incident (bron: politiecijfers)

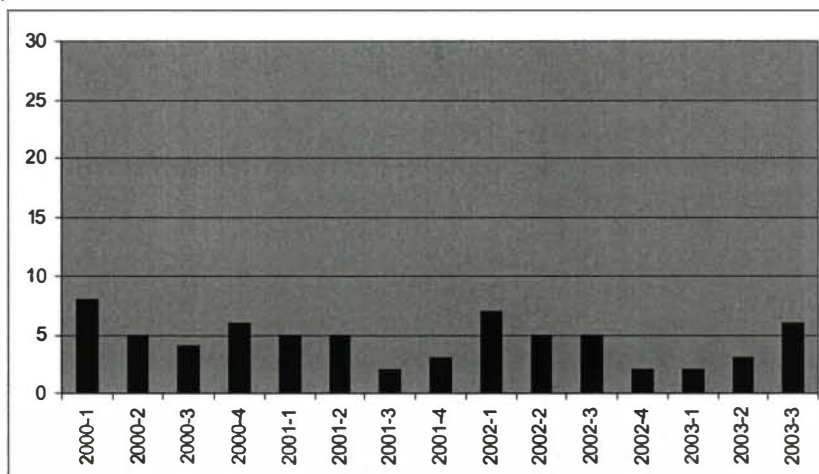
Aantal mutaties 'diefstal vanaf / uit school' (inbraak in de school of diefstal van de gevel) per periode

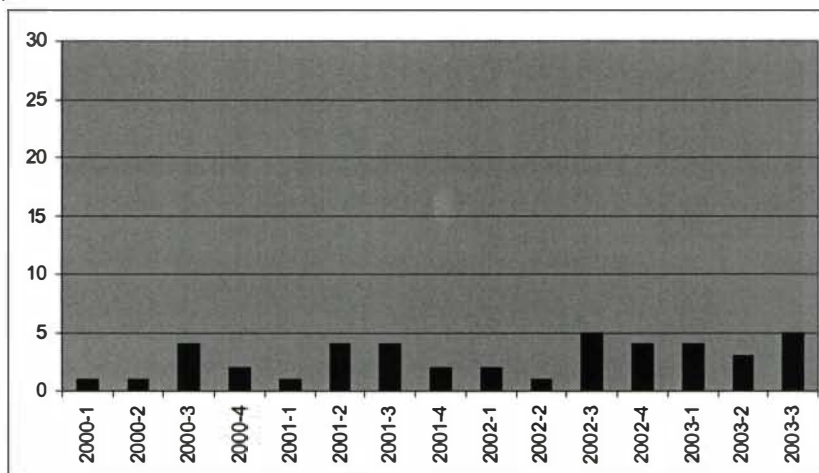
Aantal mutaties 'diefstal overige goederen' (bijvoorbeeld diefstal van jas of tas uit de school, door dader die rechtmatig binnen is) per periode

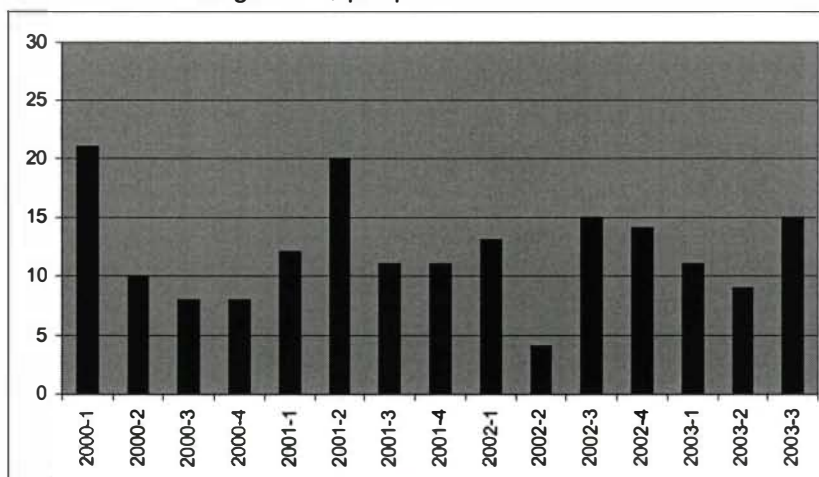
Aantal mutaties 'vernieling gebouw' (vernieling aan het schoolgebouw zelf) per periode

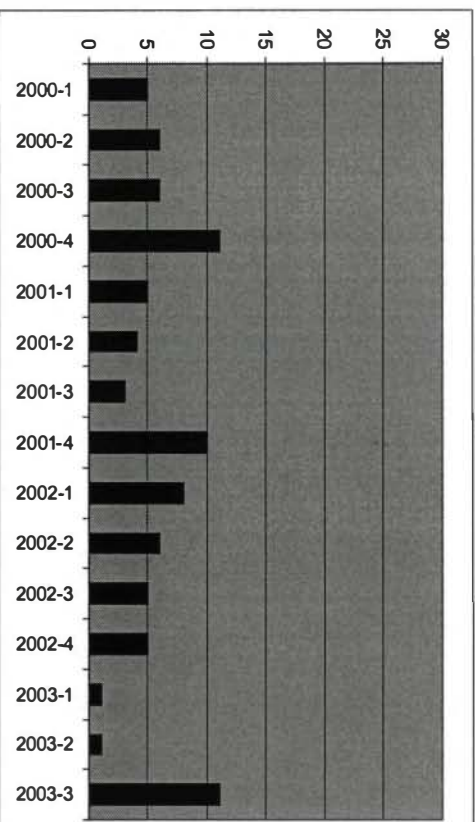
Aantal mutaties 'vandalisme uit baldadigheid' (vernielingen zonder opzet) per periode

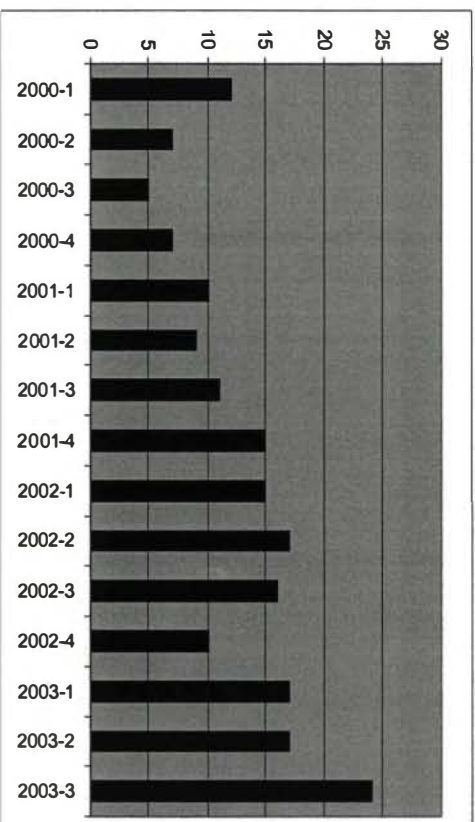
Aantal mutaties 'overige vernielingen / beschadigingen' (vernielingen anders dan aan het schoolgebouw) per periode

Aantal mutaties 'brand / ontploffing' per periode

Aantal mutaties 'overlast van / door jeugd' (zonder vernieling) per periode

Bijlage 6 Verloop van het aantal mutaties per school (bron: politiecijfers)

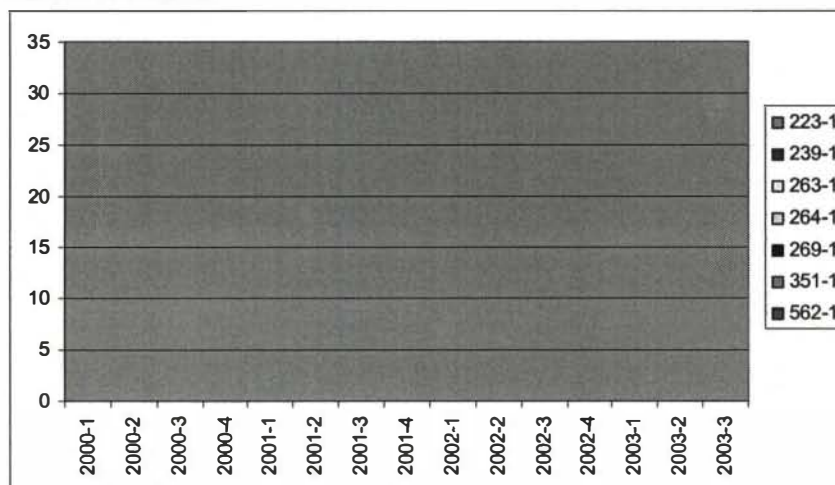
horizontaal: perioden per jaar

verticaal: aantal mutaties

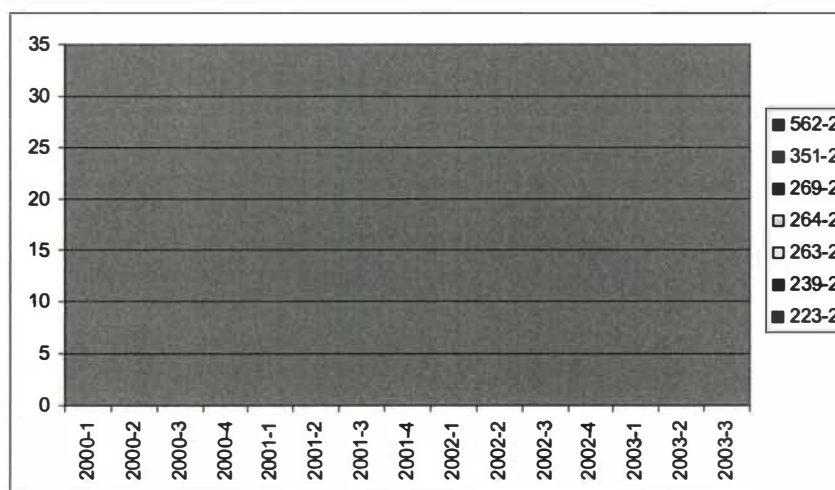
De volgende incidentcodes zijn onderzocht:

- 223 diefstal vanaf / uit school (inbraak in de school of diefstal van de gevel);
- 239 diefstal overige goederen (bijvoorbeeld diefstal van jas of tas uit de school, door dader die rechtmatig binnen is);
- 263 vernieling gebouw (vernieling aan het schoolgebouw zelf);
- 264 vandalisme uit baldadigheid (vernielingen zonder opzet);
- 269 overige vernielingen / beschadigingen (vernielingen anders dan aan het schoolgebouw);
- 351 brand / ontploffing;
- 562 overlast van / door jeugd (zonder vernieling).

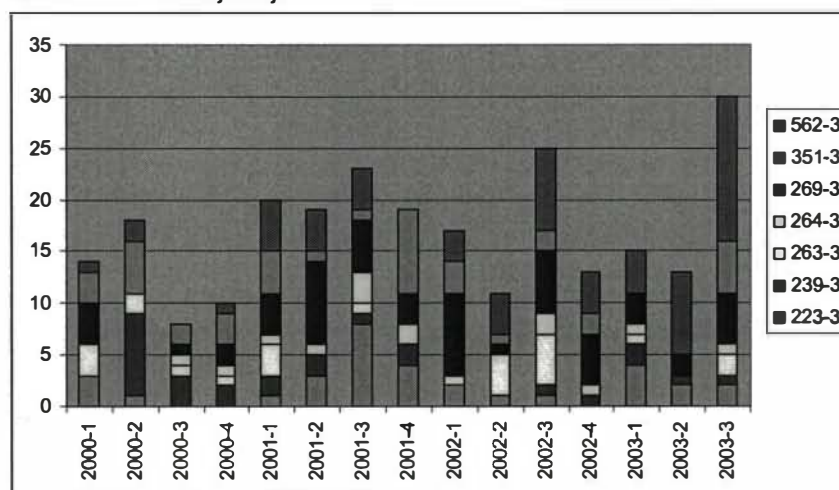
School 1: Beemte

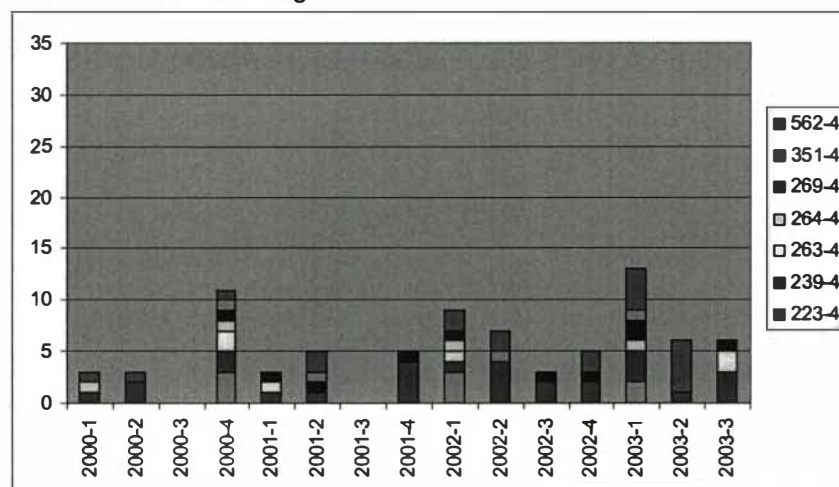
School 2: Oosterhuizen

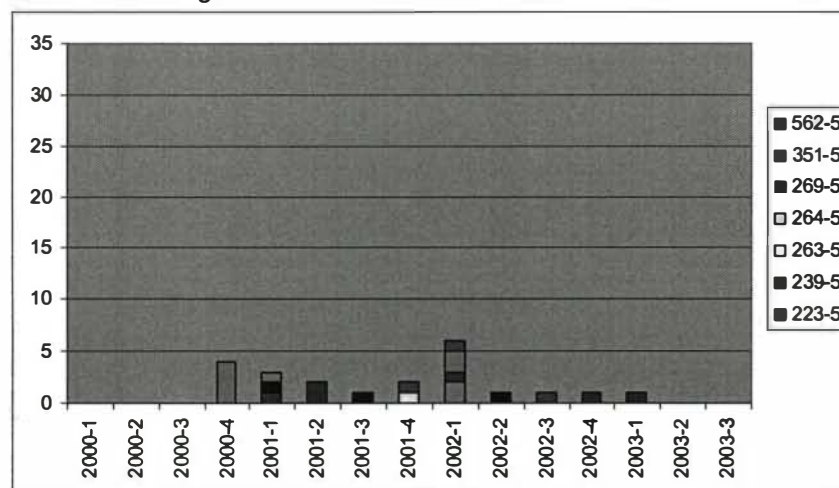
School 3: 't Schrijvertje

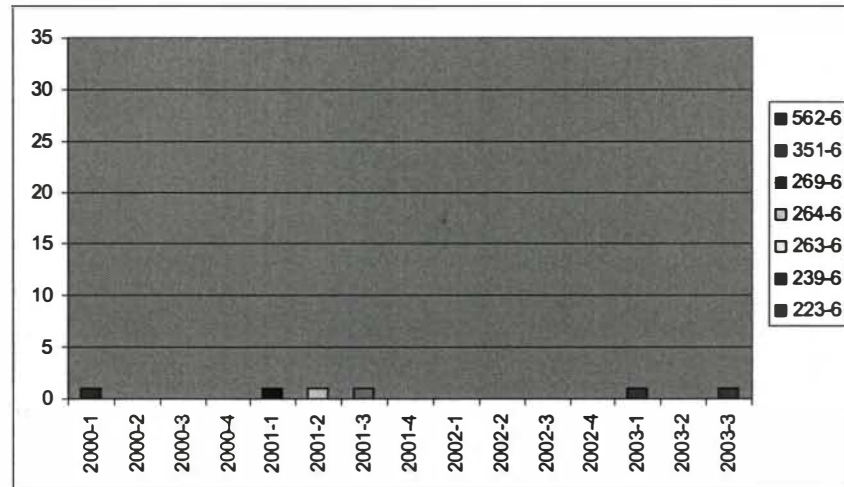
School 4: De Boemerang

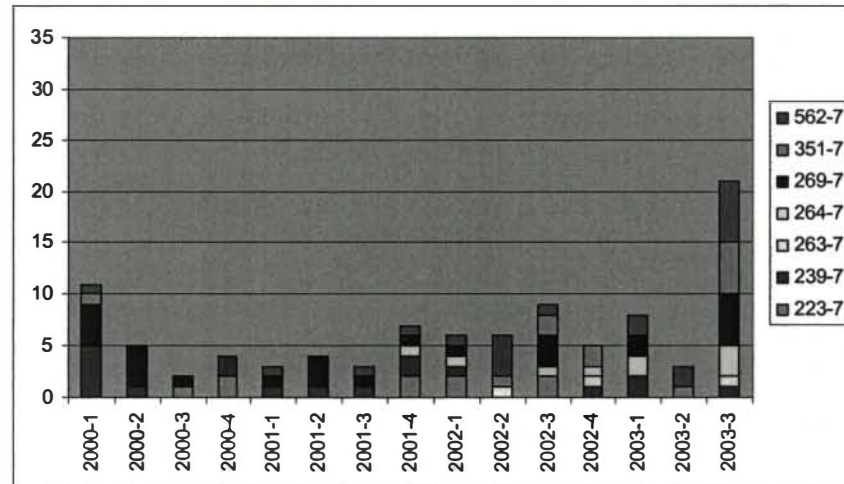
School 5: Hertog van Gelreschool

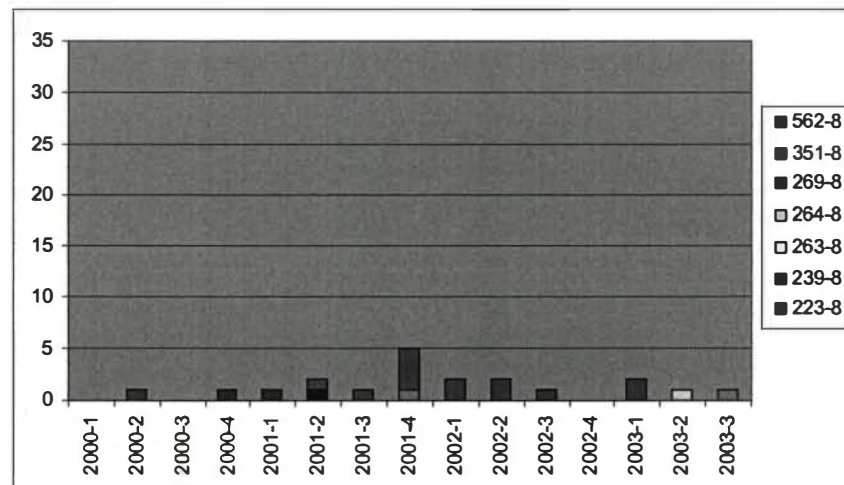
School 6: Kon. Wilhelminaschool

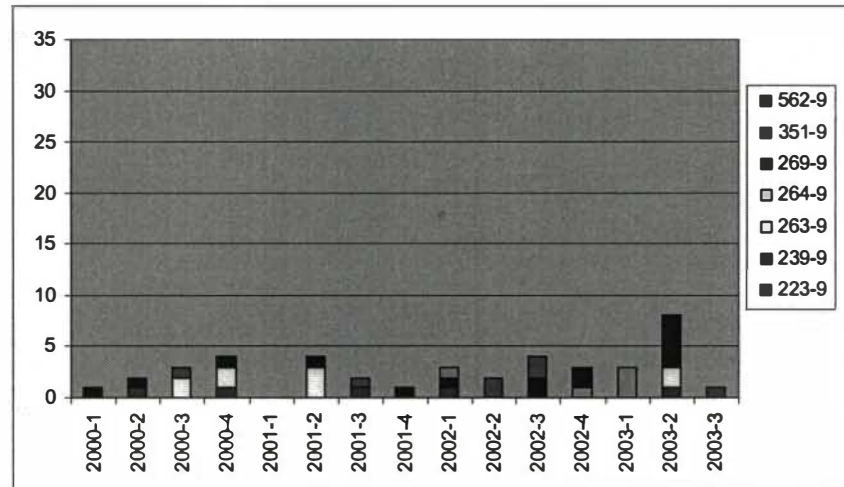
School 7: Meester Lugtmeijer

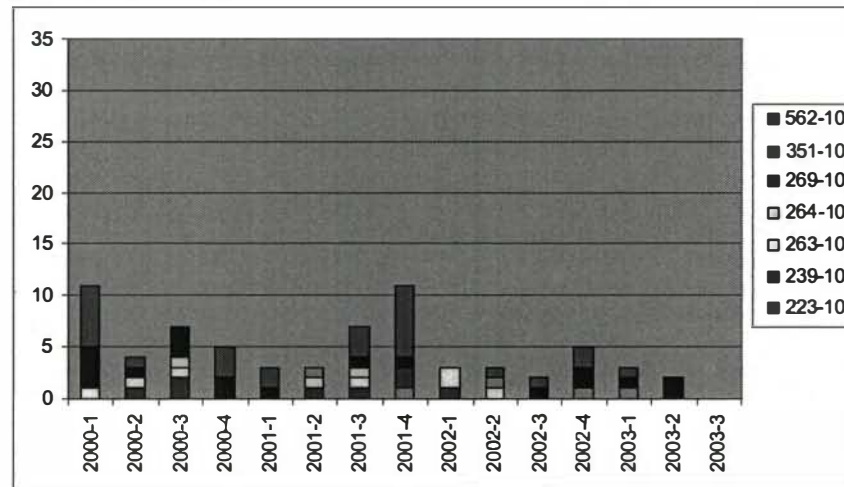
School 8: De Korenaar

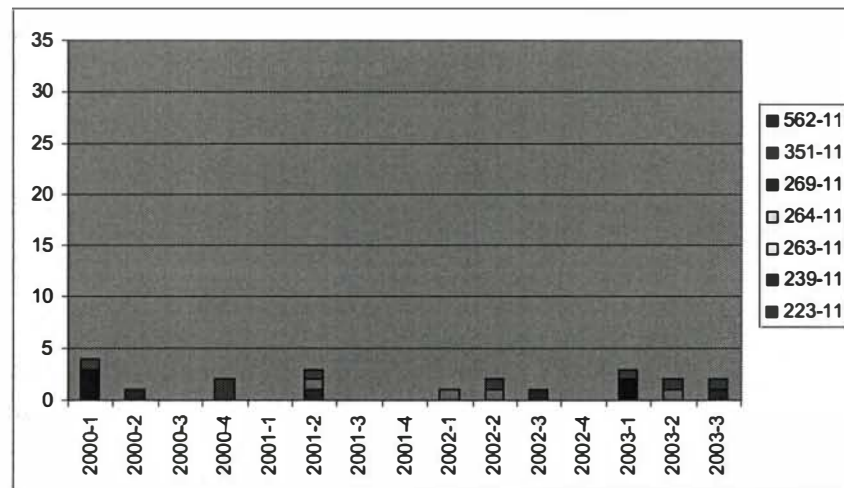
School 9: Anne Frankschool

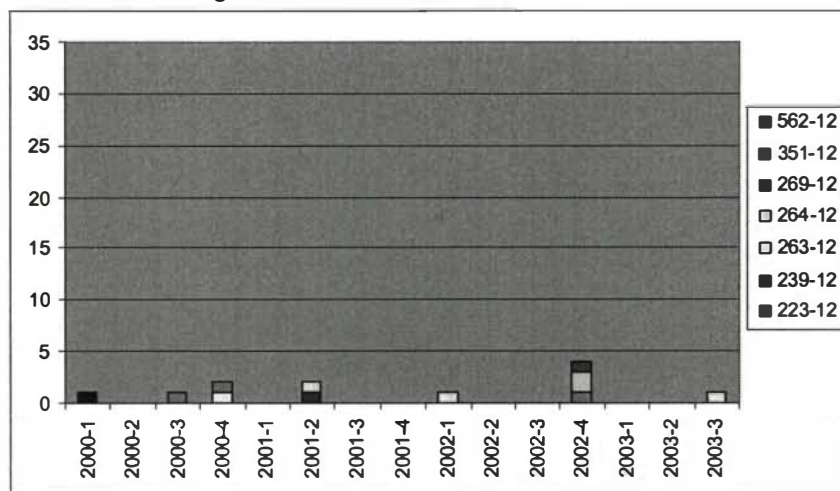
School 10: De Marke

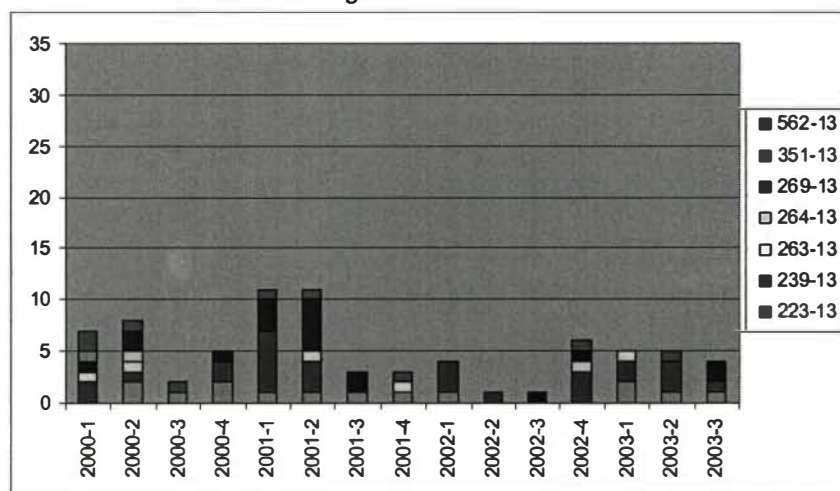
School 11: De Touwladder

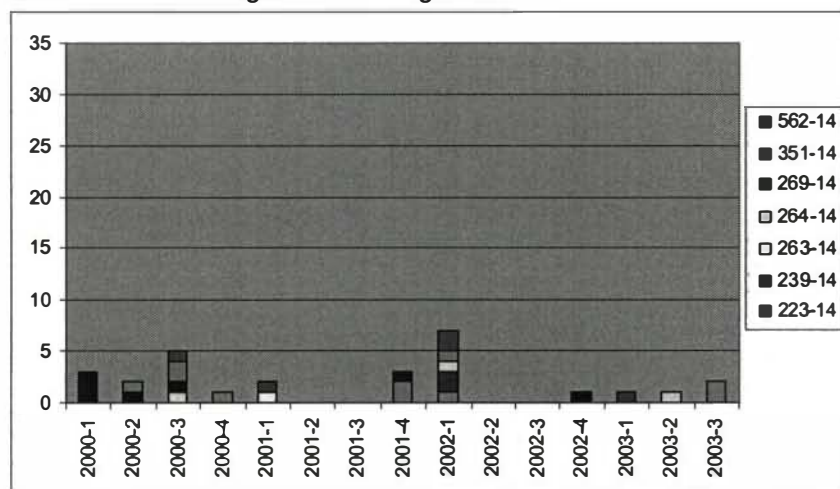
School 12: Koningin Emma

School 13: Het Edison College

School 14: Jr. College De Mheentgronden

School 15: Sprengeloo, hoofdlocatie, Christelijk Lyceum

